U IME ALLAHA SVEMILOSRDNOGA MILOSTIVOGA

KNJIGA NAUKE (ZNANJA)

GLAVA

vrijednosti (vrline) nauke (znanja); i (GLAVA) govora Allaha, On je uzvišen, "Diže (ili dignuće) Allah (one) koji vjeruju od vas (tj. između vas) i (one) kojima se dalo znanje (dignuće ih na) stepene (tj. visoke položaje). A Allah je o (onome) što radite obavješten."; i (GLAVA) Njegovoga govora, On je moćan i veličajan je, "Moj Gospode, povećaj mi znanje."

GLAVA

(onoga) ko se upitao (tj. ko je upitan za neko) znanje (tj. pouku, obavještenje), a on je zabavljen (zauzet) u svome pričanju, pa je upotpunio pričanje, zatim je odgovorio (onome) koji pita.

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Sinana, pričao nam je Fulejh, H - (Tahvil), a pričao mi je Ibrahim, sin Munzira, pričao nam je Muhamed, sin Fulejha, rekao je: pričao mi je moj otac, rekao je: pričao mi je Hilal, sin Alije, od Ata'a, sina Jesarova, (a on) od Ebu Hurejreta, rekao je:

"Dok Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, u (jednom) sijelu priča (tj. dok je pričao) narodu, došao mu je (jedan) Beduin pa rekao: "Kada je Čas (tj. kad će biti čas smaknuća ovoga svijeta)?" Pa je produžio poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da) priča. Pa je rekao neko (od) naroda: "Čuo je (Muhamed a.s.) šta je rekao (Beduin), pa je izbjegao (ili: pokazao je prezir i mržnju prema onom) što je rekao (što je upitao Beduin)." A neko (od) njih je rekao: "(Nije tako), nego nije čuo (Muhamed a.s. da ga Beduin pita)." Te kada je dovršio svoje pričanje, rekao je: "Gdje je?" Mislim ga (tj. smatram njega, Muhameda a.s., da je htio da kaže gdje je onaj) koji pita o Času (smaknuća ovoga svijeta). (Ova sumnja potječe od Muhameda, sina Fulejhova.) Rekao je (Beduin): "Evo, ja (ili: Eto, ja, tj. ja sam onaj koji pita), o poslaniče Allaha!" Rekao je (Muhamed a.s.): "Pa kada se izgubi povjerljivost (ili: kada se upropasti povjerena stvar), pa iščekuj Čas." Rekao je (Beduin): "Kako je njeno izgubljenje (ili: upropaštenje)?" Rekao je (Muhamed a.s.): "Kada se podmetne (pod glavu, tj. kada se povjeri općeg značaja) posao k nedostojnom njega (tj. posla), pa iščekuj Čas!"

GLAVA

(onoga) ko je digao (tj. ko podigne, povisi) svoj glas sa naukom (tj. prilikom poučavanja).

PRIČAO NAM JE Ebunu'man, Arim, sin Fadla, pričao nam je Ebu Avanete od Ebu Bišra (a on) od Jusufa, sina Mahekava, (a on) Abdullaha, sina Amrova, rekao je:

"Zaostao je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (zaostao je iza nas) u (jednom) putovanju (što) smo ga putovali (s njim). Pa nas je stigao, a već nas je molitva dala poklopiti (tj. stiglo je vrijeme, ili: nastupilo je vrijeme za obavljanje molitve, a veli se da riječ "erheka" znači da je vrijeme molitve došlo na izmak, do svoga kraja); i mi se čistimo (za molitvu vodom - uzimamo abdest ili sl.). Pa smo počeli (da) potiremo svoje noge, pa je povikao (Muhamed a.s.) sa najvišim svojim glasom: "Teško petama od Vatre!" dva puta ili tri (puta je viknuo to)."

GLAVA

govora (onoga) koji priča (pa u pričanju upotrijebi izraze): "pričao nam je"; ili "izvjestio nas je"; ili "obavjestio nas je". A rekao je Humejdija: "Bilo je kod Ibnu Ujejneta "pričao nam je"; i "izvjestio nas je"; i "obavjestio nas je"; i "čuo sam" (sva četiri ta izraza kod njega su bila) jedno." A rekao je Ibnu Mes'ud: "Pričao nam je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, a on (tj. Allahov poslanik) je istinit i učinjen (tj. proglašen) istinitim ..." A rekao je Šekik od Abdullaha (sina Mes'udova, koji je rekao): "Čuo sam Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (gdje kaže jednu) riječ ..." A rekao je Huzejfe: "Pričao nam je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, dva hadisa (dva pričanja) ..." A rekao je Ebul-Alijeti (pričajući) od Ibnu Abbasa (a ovaj) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (pričajući Muhamed a.s.) o (onome) što ga prenosi od svoga Gospodara (Allaha), On je moćan i veličajan je." A rekao je Enes od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (govor što) ga prenosi (Muhamed a.s.) od svoga Gospodara (Allaha), On je moćan i veličajan je. A rekao je Ebu Hurejrete (pričajući) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (govor što) ga prenosi (Muhamed a.s.) od vašega Gospodara (Allaha), On je moćan i veličajan je.

PRIČAO NAM JE Kutejbe, pričao nam je Ismail, sin Džafera, od Abdullaha, sina Dinarova, (a on) od Ibnu Umera, rekao je: Rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zaista od stabla (tj. od stabla jedno) je stablo (tj. ima, postoji jedno stablo koje je takvo da) ne pada njegovo lišće; i ono je kao musliman, pa pričajte mi, šta je ono (tj. kakvo je to drvo, koje je to drvo; ili pogodite koje je to drvo)?" Pa su pali ljudi u stabla pustinja (tj. počeli su nabrajati iz pustinja razna stabla i drveće da bi pogodili i odgonetnuli zagonetku). A palo je u moju dušu (tj. pomisao; ili pomislio sam) da je ono palma, pa sam se stidio (da reknem). Zatim su rekli:

"Pričaj nam, šta je ono (tj. koje je to drvo), o poslaniče Allaha." Rekao je: "Ono je (tj. to je) palma."

GLAVA

bacanja vođe pitanja na svoje drugove radi (toga da) ispita šta kod njih (ima) od znanja. (ili ispitivanje, propitivanje; ili postavljanje pitanja drugovima o znanju i sl.)

PRIČAO NAM JE Halid, sin Mahleda, pričao nam je Sulejman, pričao nam je Abdullah, sin Dinara, od Ibnu Umera (a on) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Zaista od stabala (ima jedno) stablo, ne pada njegovo lišće. I ono je kao musliman. Pričajte mi, šta je ono (tj. koje je to stablo)?" Rekao je: Pa su ljudi pali u stabla pustinja. Rekao je Abdullah: "Pa je palo u moju dušu da je ono palma." Zatim su rekli: "Pričaj nam šta (tj. koje) je ono, o poslaniče Allaha." Rekao je: "Ono je palma."

GLAVA

(o onom) što je došlo o nauci (znanju) i (GLAVA) govora Allaha, On je uzvišen, "i reci: Moj Gospodaru, povećaj mi znanje."

GLAVA

čitanja i izlaganja (onome) koji priča (muhadisu).

A vidio (tj. smatrao) je Hasan (Basrija); i Sufjan i Malik (sva trojica su smatrali) čitanje dozvoljenim. Rekao je Ebu Abdullah (tj. Buharija): "Čuo sam Ebu Asima (kako) spominje od Sufjana Sevrije i Malika da njih dva smatraše čitanje i slušanje dozvoljenim.

(NAPOMENA: Ovo se odnosi na primanje i predaju hadisa, a o tom vidjeti lekciju na strani 119 i 120 u "Uvodu u tefsirsku i hadisku nauku od H.M.Handžića. Isti sadržaj ima i jedna od predhodnih GLAVA u kojoj se govori da je jedno: "pričao nam je"; "izvjestio nas je"; "obavjestio nas je" i "čuo sam".)

PRIČAO NAM JE Ubejdulah, sin Musa-a, od Sufjana, rekao je: "Kada se čita muhadisu (tj. pred muhadisom, tj. osobom koja se bavi hadiskom naukom), pa nema štete da rekne (i onaj koji je tu prisutan bio): pričao mi je; i "čuo sam"." A dokazuju neki (od) njih (učenjaka hadisa da je dozvoljeno prenositi i predavati hadis) u (slučaju) čitanja učenjaku (tj. pred učenjakom, to dokazuju) sa hadisom Dimama, sina Sa'lebetova, (koji) je rekao Vjerovjesniku, pomilovao ga Allah i spasio,:

"Je li Allah zapovjedio tebi da klanjaš klanjanja (tj. da obavljaš molitve)?" Rekao je (Muhamed a.s.): "Da." Rekao je (Humejdija): "Pa ovo je čitanje Vjerovjesniku (tj. čitanje pred Vjerovjesnikom), pomilovao ga Allah i spasio, izvjestio je Dimam svoj narod o tome, pa su ga (taj njegov govor i izlaganje) sproveli (tj. primili)." A dokazuje Malik sa potvrdom (pismenom ispravom u kojoj je nečije priznanje, a koja) se pročita narodu,

pa reknu (svjedoci navedeni u potvrdi): "Uzeo nas je svjedokom (tj. za svjedoke) omsica (tj. taj-i-taj).", a pročita se to (tj. potvrda) čitanjem njima (pred njima, tj. pred svjedocima, pa je dovoljno da svjedoci reknu: "Da, svjedočimo za ovo što je sad pred nama pročitano.", a ne moraju doslovno izgovoriti sve što se u potvrdi navodi). I čita se poučavaocu (tj. pred poučavaocem) čitanja (Kur'ana), pa rekne čitalac (Kur'ana): "Poučio me čitati omsica (taj-i-taj)."

NAPOMENA: I ovo je Malik uzimao kao dokazni osnov da se i hadis može primati i prenositi kad se pred učenjakom hadisa priča hadis, a on to sluša. Smatra se da je taj učenjak odobrio onome koji je hadis pričao, da on taj hadis dalje prenosi drugima bez obzira da li hadiski učenjak ispravljao pričanje hadisa ili nije. To je isto kao kad neko čita Kur'an pred jednim mukriom tj. stručnjakom za čitanje Kur'ana, pa poslije toga onaj što je čitao rekne: "Omsica (Taj-i-taj) mi je dao da čitam Kur'an (tj. poučio me je i dozvolio mi je da čitam Kur'an)." To isto ili slično tome hoće da dokaže Malik i sa primjerom potvrde (pismene isprave) koja je pomenuta pred ovim primjerom.

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Selama, pričao nam je Muhamed, sin Hasana, Vasitija od Avfa (a ovaj) od Hasana (Basrije), rekao je:

"Nema štete sa čitanjem učenjaku (tj. nije štetno da se prima i prenosi hadis na način čitanja pred učenjakom)."

PRIČAO NAM JE Ubejdulah; i izvjesto nas je Muhamed, sin Jusufa, Firebija; i pričao nam je Muhamed, sin Ismaila, Buharija, rekao je: pričao nam je Ubejdulah, sin Musaov, od Sufjana, rekao je:

"Kada se čita muhadisu (tj. pred učenjakom hadisa), pa nema štete da rekne (čitalac): "Pričao mi je." Rekao je (Buharija): "I čuo sam Ebu Asima (gdje) kaže (da je čuo) od Malika i Sufjana (ovo): "Čitanje učenjaku (tj. pred učenjakom) i njegovo čitanje (tj. i čitanje samog učenjaka) je jednako."

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jusufa, pričao nam je Lejs od Seida, on je Makburija, (a on) od Šerika, sina Abdullaha sina Ebu Nemirova, da je on čuo Enesa, sina Malikova, (gdje) kaže:

"Dok smo mi sjedioci (tj. dok smo sjedili jednom prilikom) sa Vjerovjesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, u (njegovoj) džamiji, došao je (jedan) čovjek na devi (muškoj), pa ju je "nahnuo" (tj. rekao je devi "nah", a to je izraz sa kojim se daje znak devi da klekne na koljena, jer je ona visoka, pa da sa nje može sjahati; i to je taj čovjek učinio) u (dvorištu te) džamije, zatim ju je ukolinčio (ili: ukolijenčio, tj. savio joj nogu u koljenu, pa je tako savijenu nogu svezao da deva ne može pobjeći). Zatim je rekao njima: "Koji vas je Muhamed?" ("Koji je od vas Muhamed?") A Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, je (bio) naslonjen među njima (tj. tačno među njima tako da su leđa jednih bila pred njim, a leđa drugih za njim). Pa smo mi rekli: "Ovaj bijeli naslonjeni čovjek." Pa mu (tj. Muhamedu a.s.) je rekao (taj) čovjek: "Sine Abdul-Mutalibov!" Pa mu je

rekao Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Već sam ti se odazvao (tj. Čujem te, izvoli!")." Pa je rekao (taj) čovjek Vjerovjesniku, pomilovao ga Allah i spasio: "Ja sam tvoj pitalac (tj. ja ću te pitati), pa (ću biti onaj) koji strogo postupa prema tebi u pitanju, pa ne nađi na me u tvojoj duši (ljutnje, tj. ne ljuti se na me, ne zamjeri mi)." Pa je rekao (Muhamed a.s.): "Pitaj o (onom) što se pokazalo (ili: pojavilo) tebi (tj. pitaj šta hoćeš)." Pa je rekao: "Molim te tvojim Gospodarem (tj. zaklinjem te tvojim Gospodarem) i Gospodarem (svakog) ko je prije tebe (postojao) je li Allah poslao tebe ka ljudima, svima njima?" Pa je (Muhamed a.s.) rekao: "Bože (ili: Moj Bože), da (tj. Moj Bože, čuj i budi svjedok, da ja odgovaram ovome čovjeku da si me Ti poslao kao svoga poslanika; i to činim sa potvrdnom riječcom: da)." Rekao je: "Zaklinjem te Allahom je li Allah zapovjedio tebi da klanjaš pet klanjanja (molitava) u danu i (u) noći.?" Rekao je: "Bože, da." Rekao je: "Zaklinjem te Allahom je li Allah zapovjedio tebi da postiš ovaj mjesec od godine?" Rekao je: "Bože, da." Rekao je: "Zaklinjem te Allahom je li Allah zapovjedio tebi da uzimaš ovu milostinju od naših imućnih pa (da) je razdjeljuješ na naše siromašne?" Pa je rekao Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Bože, da." Pa je rekao (taj) čovjek: "Ja sam vjerovao (tj. ja vjerujem) u (ono) što si ga donio (tj. u ono što ti propovjedaš). I ja sam poslanik (svakoga) ko je iza mene od moga naroda; i ja sam Dimam, sin Sa'lebetov, brat sinova Sa'da, sina Bekrova (tj. ja sam brat Sa'dovića Bekrovih, a to znači ja sam Sa'dović i to od Bekrovih Sa'dovića koji su ogranak većeg plemena Hevazin, jer među Arapima ima mnogo manjih plemena u raznim krajevima koja se zovu Sa'dovići). Prenosi ga (tj. navedeni hadis) Musa; i (prenosi ga) Alija, sin Abdul-Hamidov, od Sulejmana, (a on) od Sabita, (a on) od Enesa (a on) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (prenosi ga) sa ovim (smislom).

GLAVA

(onoga) što se spominje o dodavanju (tj. da stručnjak hadisa dadne knjigu u kojoj su napisani hadisi, da je dadne svome učeniku rekavši mu da je te hadise čuo od svojih učitelja i da njemu kao svome učeniku dozvoljava da ih prenosi dalje drugima); i (o) pisanju učenih o nauci k (stanovnicima) gradova.

A rekao je Enes: "Prepisao je (Kur'an halifa) Usman (u nekoliko primjeraka kao cjelovite) zbirke (ili: knjige), pa ih je poslao ka obzorjima (tj. na razne strane i krajeve islamske države)." A smatrali su Abdullah, sin Umera; i Jahja, sin Seida; i Malik to (tj. munavelu - dodavanje) dozvoljenim. A dokazuje neki (od) stanovnika Hidžaza u (pitanju) dodavanja sa hadisom Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, gdje je pisao (tj. zapovjedio da se napiše) zapovjedniku čete (Abdullahu, sinu Džahšovu, kaže Taberanija) pismo i rekao: "Ne čitaj ga, dok (ne) dopreš (u) mjesto to i to." Pa pošto je dopro (u) to mjesto (a zvalo se Nahla),

pročitao ga je ljudima; i izvjestio ih je o zapovjedi Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio.

PRIČAO NAM JE Ismail, sin Abdullaha, rekao je: pričao mi je Ibrahim, sin Sa'da, od Saliha (a on) od Ibnu Šihaba (a on) od Ubedulaha, sina Abdullaha sina Utbeta sina Mes'uda, da je Abdullah, sin Abasa, izvjestio njega da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, poslao sa svojim pismom (jednog) čovjeka (tj. poslao je svoje pismo po jednom čovjeku); i zapovjedio mu je da ga preda k velikašu Bahrejna. Pa ga je predao velikaš (tj. namjesnik) Bahrejna k caru (Perzije), pa pošto ga je pročitao, istrgao ga je. Pa mislim (to je rekao Ibnu Šihab), da je Ibnul-Musejeb rekao:

"Pa ih je proklinjao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, da se istrgaju svakim istrgavanjem (tj. da oni budu istrgani)."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Mukatila, rekao je: izvjhestio nas je Abdullah, izvjestio nas je Šu'bete od Katadeta (a on) od Enesa, sina Malikova, rekao je:

"Pisao je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (jedno) pismo ili je htio da piše. Pa mu se reklo: "Zaista oni ne čitaju (nikakvog) pisma osim (onog koje je) zapečačeno." Pa je uzeo prsten od srebra (koji je bio takav da) je njegovo urezivanje (tj. na njemu je bilo urezano): Muhamed poslanik Allaha. Kao da ja gledam u njegovu bjelinu (tj. bjelinu prstena) u njegovoj ruci. (Pod izrazom "u njegovoj ruci" misli se i hoće da se kaže "na prstu njegove - Muhamedove a.s. - ruke).. Pa sam ja rekao (ovo kaže Šu'be) Katadetu: "Ko je rekao: Njegovo urezivanje je, (tj. na njemu je bilo urezano) Muhamed poslanik Allaha." Rekao je (Katade): "Enes (je to rekao)."

GLAVA

(onoga) ko sjedne (na mjesto) gdje se svršava s njim sijelo; i ko vidi pukotinu (tj. prazno mjesto) u krugu (sijela, mjesta gdje se sjedi), pa sjedne u nju (u pukotinu, na prazno mjesto).

PRIČAO NAM JE Ismail, rekao je: pričao mi je Malik od Ishaka, sina Abdullaha sina Ebu Talhinoga, da je Ebu Murrete, slobodnjak (tj. oslobođeni rob) Akila, sina Ebu Talibova, izvjestio ga od Ebu Vakida Lejsije da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, dok je on sjedilac (tj. dok je sjedio) u džamiji i ljudi sa njim, kad idu (prema nama) tri osobe. Pa dođoše dvije k poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, a otišla je jedna (od one tri osobe). Rekao je (dalje Ebu Vakid): Pa zastadoše njih dvije (tj. njih dva, jer se radi o muškim osobama) na (sijelu) poslanika Allahova, pomilovao ga Allah i spasio. Pa što se tiče jednog (od) njih dvojice, pa vidio je pukotinu u krugu (sijela) pa je sjeo u nju. A što se tiče drugoga pa sjeo je iza njih. A što se tiče trećega pa okrenuo je (se) natrag odlazeći. Pa pošto je dovršio (priveo kraju) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (ono o čemu je govorio), rekao je:

"Zar ne! (ili: Pazite!) Izvjestiću vas o (ovim) trima osobama. Što se tiče jednog (od) njih pa odsjeo je (ili: svratio se, sklonio se) k Allahu, pa ga je Allah primio u kuću (dao mu je da odsjedne kao njegov gost, tj. dao mu je raj zato što je sjeo u sijelo Njegovog poslanika). A što se tiče drugog pa on se stidjeo (stidio da se tiska u krug i da druge tijesni), pa se stidjeo (stidio) Allah od njega (tj. pomilovao ga je kao što je i on iz milosti prema drugima da ih ne stijesni, sjeo iza njihovog kruga). A što se tiče drugoga (tj. onog trećega) pa on se okrenuo (od sijela), pa se okrenuo Allah od njega."

GLAVA

govora Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, "Mnogi (ili: poneki onaj) kojem je priopćito (javljeno, tj. rečeno) pamtljiviji je (tj. bolje zapamti) od slušaoca (tj. od onoga koji sluša ili čuje lično sobom, direktno).

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Bišr, pričao nam je Ibnu Avn od Ibnu Sirina (a on) od Abdurahmana, sina Ebu Bekretova, (a on) od svoga oca (koji) je spomenuo Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (pričajući da) je sjedio na svojoj devi (na Mini za vrijeme hodočašća), a uhvatio je (jedan) čovjek za njezin (tj. devin) povodac ili za njezinu uzdu. Zatim je rekao (Muhamed a.s. pored ostalog i ovo):

"Koji je dan ovo?" Pa smo šutili (tako) da smo mislili (ili: Pa smo šutili i mislili) da će ga on nazvati (drugim imenom) osim njegova imena. Rekao je: "Zar nije Dan Žrtve (tj. Praznik kad se kolju kurbani - žrtve)?" Rekli smo: "Da." Rekao je: "Koji je mjesec ovo?" Pa smo šutili i mislili da će ga on nazvati (nekim drugim imenom) osim njegova imena. Rekao je: "Zar nije zul-hidže?" Rekli smo: "Da." Rekao je: "Pa zaista vaše krvi (tj. vaši životi); i vaša imanja i vaše časti među vama su zabranjeni (tj. sveti) kao zabranjenost (tj. svetost) ovog vašeg dana u ovom vašem mjesecu u ovom vašem gradu. Neka (ovo) priopći prisutni odsutnome, pa zaista (onaj) koji je prisutan (sada ovdje) možda da priopći (saopšti ovaj govor nekome) ko (je takav da je) on pamtljiviji za njega (za govor, tj. bolje će ga zapamtiti i čuvati) od njega (tj. prisutnoga koji mene sada sluša)."

GLAVA

znanja (ili: nauke) prije govora i djela, zbog govora Allaha, On je uzvišen, "Pa znaj, da zaista ono nema boga osim Allaha", pa je (Uzvišeni Allah) počeo sa znanjem (tj. rekao je najprije "Pa znaj", a to znači saznanje i spoznaja u svemu dolazi na prvo mjesto). I zaista učenjaci su nasljednici vjerovjesnika, dali su u nasljeđe (vjerovjesnici učenjacima) nauku (ili: znanje, pa) ko ga je uzeo, uzeo je obilan (ili: potpun) dio. A ko se zaputi (na) put (da) traži s njim (s putom) znanje, olakšao mu je (ili: olakšaće mu) Allah put k raju. A rekao je (Allah), veličajno je Njegovo spominjanje, "Samo se boje Allaha od Njegovih robova učenjaci (ili: učeni)"; i rekao je: "I ne razumiju je (tj. usporedbu i primjere niko drugi) osim učeni." "I rekli su (tj. govoriće): Da slušasmo ili razumjesmo, ne bismo bili u (tj. među)

drugovima Rasplamtjele Vatre (tj. ne bismo bili u paklu)." I rekao je (Uzvišeni Allah): "Jesu li jednaki koji znaju i koji neće znati."

A rekao je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Ko je (takav da) hoće Allah s njim dobro, dadne mu razumjevanje u vjeri (tj. obdari ga smislom za teološke nauke)." I samo je nauka sa učenjem (poučavanjem sebe). A rekao je Ebu Zer: "Da postavite sablju (oštru koja se ne savija) na ovu; i pokazao je svoju šiju (tj. zatiljak, vrat), zatim (da) pomislim da ja zaista (mogu da) provedem (tj. priopćim, poučim druge jednu) riječ (što) sam je čuo od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, prije (nego) da dozvolite (sablji) na mene (tj. na moj vrat, ili: prije nego pređete na mene, a to znači: prije nego me posiječete, prije nego mi odsječete glavu), zatim ja ću je provesti (ili: ja bih je proveo, tj. priopćio bih, poučio bih tu riječ želeći da poučavam radi Allahove nagrade pa makar dopao i neprijatnosti)." A rekao je Ibnu Abas (tumačeći riječi iz Kur'ana) "Budite gospodovci (ili: božjaci, tj. obožavaoci Gospoda, Allaha)": "Blagi, razumni, učeni" (to znači "rebbanijjine" po Ibnu Abbasu). A veli se: "Errebbanijju" je (onaj) koji odgaja ljude sa malima (pojmovima ili osnovama) znanosti prije velikih njezinih (pojmova ili osnova, a to bi se možda moglo nazvati: početni vaspitač; ili obični učitelj)."

GLAVA

(onoga) što je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, čuvao ih (ili: držao ih kao pratnju i svitu; ili uređivao ih; ili: obavezao im se; ili: potčinjavao ih) sa savjetovanjem i znanjem da ne bježe (da se ne udalje).

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Jusufa, rekao je: izvjestio nas je Sufjan od A'meša (a on) od Ebu Vaila (a on) od Ibnu Mes'uda, rekao je:

"Vjerovjesnik,pomilovao ga Allah i spasio, je čuvao nas (ili: držao nas je kao pratnju i svitu; ili: potčinjavao nas je; ili: obavezao im se; ili: uređiva nas je) sa savjetovanjem u danima (određenim ili nekim, a ne svaki dan) zbog izbjegavanja dosadnosti (da ne padne) na nas."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Bešara, rekao je: pričao nam je Jahja, rekao je: pričao nam je Šu'bete, rekao je: pričao mi je Ebut-Tejjah od Enesa (a on) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Olakšavajte, a ne oteščavajte (ne otežavajte); i obeseljujte (obveseljujte, razveselite, veselite, obradujte), a ne razbježavajte (tj. ne natjeravajte, ne tjerajte, u bijeg; ili: ne plašite)."

GLAVA

(onoga) ko je učinio (tj. uveo ili odredio) za pristalice nauke poznate danove (dane).

PRIČAO NAM JE Usman, sin Ebu Šejbeta, rekao je: pričao nam je Džerir od Mensura (a on) od Ebu Vaila, rekao je: "

"Bio je Abdullah (sin Mes'uda sebi uveo običaj da) opominje ljude u svakom četvrtku (tj. svakog četvrtka), pa mu je rekao (jedan) čovjek: "O Ebu Abdurahmane, zaista ja sam volio (ili: volio bih) da nas opominješ svaki dan." Rekao je: "Zar ne (ili: Pazi)! Zaista ono sprečava me od toga (to) da ja izbjegavam da vam dosadim. I ja vam se obavezujem (ili: čuvam ja vas, uzimam vas za pratnju; potčinjavam vas; uređujem vas) sa savjetovanjem kao što je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, obavezivao se nama (ili: čuvao nas; uzimao za pratnju nas; potčinjavao na; uređivao nas) sa njom (tj. poukom, savjetovanjem) zbog bojazni dosadnosti (da ne dođe) na nas."
GLAVA:

Ko (je takav da) hoće Allah s njim dobro, dadne mu razumjevanje.

PRIČAO NAM JE Seid, sin Ufejra, rekao je: pričao nam je Ibnu Vehb od Junusa (a on) od Ibnu Šihaba, rekao je: rekao je Humejd, sin Abdurahmana: čuo sam Muaviju (kao) propovjednika (gdje) kaže: Čuo sam Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, govori:

"Ko (je takav da) hoće Allah s njim dobro, urazumi ga (tj. dadne mu razumjevanje) u vjeri. A ja sam samo razdjelilac, a Allah daruje. A neprestano će ovaj narod biti stajač (stajaće) na zapovjedi Allaha (ili: na stvari Allahovoj, tj. na vjerskom putu), neće im štetiti (onaj) ko im se protivi dok (ne) dođe zapovjed Allaha (na Sudnjem danu; ili: dok ne dođe iskušenje Allahovo i nesreća od Allaha koja će im jedino štetiti)."

GLAVA

razuma (ili: razumjevanja) u nauci.

PRIČAO NAM JE Alija, rekao je: pričao nam je Sufjan, rekao je: rekao je: rekao mije Ibnu Ebi Nedžih od Muhadžida, rekao je: Družio sam se (sa) Ibnu Umerom (ili: Pratio sam Ibnu Umera na putu) ka Medini, pa ga ja nisam čuo (da) priča od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (ništa) osim jedan hadis. Rekao je:

"Bili smo kod Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, pa se donio džummar (tj. donešen je džummar - palmina stričika; ili vršika; ili kruna koju nazivaju i palmin loj, a to je bijela slatka materija okusa sličnog mlijeku, oblika goveđeg jezika koju luče mlade palmine grane od godine dana, a jedu je Arapi), pa je rekao (Muhamed a.s.): "Zaista od stabala je (tj. ima jedno) stablo, njegov primjer je kao primjer muslimana." Pa sam ja htio da reknem: "Ono je palma." Pa kad li sam ja najmlađi (od) ljudi, pa sam šutio (tj. ostao da šutim zbog stida da govorim pred starijima). Rekao je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Ono (To) je palma."

GLAVA

radovanja (zbog visokog položaja; ili: glava življenja u zavidnom položaju zbog visokog položaja) u nauci (znanju) i mudrosti.

A rekao je Umer, zadovoljan bio Allah od njega: "Razumjevajte se (u nauke, tj. učite, obrazujte se), prije (nego dođe vrijeme) da se zagospodite (tj. prije nego budete uzeti za gospodske položaje, za rukovodeće ličnosti)." A poučavali su se (tj. učili su) drugovi Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, u starosti svojih godina. (i u starosti ili sl.)

PRIČAO NAM JE Humejdija, rekao je: pričao nam je Sufjan, rekao je: pričao mi je Ismail, Ebu Halida, na (drugi način) osim (tj. od onoga) što nam ga je pričao Zuhrija, rekao je: Čuo sam Kajsa, sina Ebu Hazimova, rekao je: Čuo sam Abdullaha, sina Mes'udova, rekao je: rekao je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Nema zavidnosti osim u dvije osobine: čovjek (ili: u osobini čovjeka koji je takav da) je njemu Allah dao imanje, pa se osnažio (tj. pa je tom čovjeku data snaga) na uništenje njegove (tj. na trošenje imanja) u pravo (ili: u dužnost, tj. gdje je pravo da se imanje troši; ili gdje je dužan da ga troši); i čovjek (ili: u osobini čovjeka koji je takav da) je Allah njemu dao mudrost, pa on sudi s njom (ili: obavlja po njoj, izvršava po njoj svoje radnje) i poučava je."

GLAVA

(onoga) što se spominje o odlasku Musa-a (Mojsija) na more k Hadiru (Hidru), njima obojici mir! ; i (glava) Njegovoga govora, On je uzvišen,: "Da li ću te slijediti da me ti poučiš ..." Odlomak (poglavlja u Kur'anu pogledaj).

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Gurejra, Zuhrija, rekao je: pričao nam je Ja'kub, sin Ibrahima, rekao je: pričao mi je moj otac od Saliha (a on) od Ibnu Šihaba (koji) je pričao da je Ubejdulah, sin Abdullaha, izvjestio njega od Ibnu Abasa da se prepirao on (Ibnu Abas) i El-Hurr, sin Kajsa sina Hisnova, Fezarija o drugu Musa-a (Mojsija). Pa je rekao Ibnu Abas: "On je Hadir." Pa je prošao pokraj njih dvojice Ubej, sin Ka'ba, pa ga je zovnuo Ibnu Abas, pa je rekao:

"Zaista se ja prepirah sa ovim svojim drugom o drugu Musaovu (Mojsijevu) koji je (bio tako zanimljiva ličnost da) je Musa pitao (ili: tražio) put ka njegovu sretanju (tj. da se s njim sretne). Da li si čuo Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (da) spominje njegovu stvar (ili: njegov slučaj)?" Rekao je: "Da, čuo sam poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (gdje) govori:

"Dok je Musa (jednom prilikom se nalazio) u skupini (ili: među plemićima, glavarima) od Israelćana, došao mu je (jedan) čovjek, pa je rekao: "Da li ti znaš ikoga znanijeg od sebe?" Rekao je Musa: "Ne." Pa je objavio Allah ka Musa-u: "Da, (tj. ima od tebe znaniji), naš rob Hadir (je znaniji)." Pa je molio (tj. tražio) Musa put k njemu. Pa je učinio Allah njemu ribu znakom. I reklo se njemu: "Kada ti izgubiš ribu, pa povrati se, pa zaista ćeš ga ti sresti (Hadira)." I slijeđaše trag ribe u moru. Pa je rekao Musa-u njegov momak (tj. sluga saputnik): "Da li misliš (šta me pogodilo, snašlo) kad smo odsjeli k (tj. u; ili: na) stijeni, pa ja sam zaista

zaboravio ribu, a nije mi dao zaboravljanje nje (niko drugi) osim satana (đavo, on me je smetnuo) da se ja sjetim nje." Rekao je (Musa): "To je (ono) što mi tražismo." Pa su se njih dva povratila na (tj. po) svojim tragovima slijedeći (slijedeći svoje tragove), pa su njih dva našla Hadira. Pa je bilo od stvari (ili: od stanja, slučaja) njih dvojice (tj. Musa-a i Hadira-Hidra onaj događaj) koji je ispričao Allah, On je moćan i veličajan je, u svojoj knjizi (tj. u Kur'anu).

GLAVA

govora Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio: "Bože, pouči ga knjigu (knjizi, tj. Kur'anu)."

PRIČAO NAM JE Ebu Ma'mer, rekao je: pričao nam je Abdul-Varis, rekao je: pričao nam je Halid od Ikrimeta (a on) od Ibnu Abasa, rekao je:

"Pritisnuo me (k sebi) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio; i rekao je: "Bože, pouči ga knjigu (tj. daj mu da dobro razumije smisao Kur'ana)!"

GLAVA:

Kada je ispravno (ili: Kada vrijedi) čuvanje malenog (djeteta u svrhu prenošenja hadisa; i prema tome; kada vrijedi iskaz malodobnog djeteta, tj. od koliko godina starosti)?

PRIČAO NAM JE Ismail, rekao je: pričao mi je Malik od Ibnu Šihaba (a on) od Ubejdulaha, sina Abdullaha sina Utbetova, (a on) od Abdullaha, sina Abasova, rekao je:

"Napredovao sam (tj. došao sam) jašući na magarcu, (ženskog spola) magarici, a ja sam se tada već približio poluciji (tj. polnoj zrelosti), a poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, klanja na Mini (okrenut) ka (nečem) osim zida (tj. na otvorenom prostoru gdje pred njim nije bilo zida da ga rastavi od slučajnih prolaznika ispred njega). Pa sam prošao između ruku (tj. ispred) nekog (dijela) reda (klanjača); i pustio sam magaricu (da) uživa (tj. da jede šta hoće) i unišao sam (u) red (klanjača da i ja klanjam). Pa se nije to zanijekalo meni (tj. nije mi se taj postupak držao ružnim, nije mi se to osudilo kao nevaljalo)."

PRIČAO MI JE Muhamed, sin Jusufa, rekao je: pričao nam je Ebu Mushir, rekao je: pričao mi je Muhamed, sin Harba, rekao je: pričao mi je Zubejdija od Zuhrije (a on) od Mahmuda, sina Rebiova, rekao je:

"Razumio sam (poznavao sam, tj. zapamtio sam) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, izbacivanje (što) ga je izbacio u moje lice, a ja

sam imao pet godina, od (vode jedne) kove (tj. pamtim da je iz jedne kove uzeo vode u usta pa onu vodu iz usta bacio meni u lice, poprskao me vodom iz usta po licu, jer to je pravo značenje riječi: "medždže")."

GLAVA

izlaženja (tj. putovanja) u (svrhu) traženja nauke.

A putovao je Džabir, sin Abdullaha, hoda (puta) mjesec (dana) ka Abdullahu, sinu Unejsovu, u (vezi) jednog (jedinog) hadisa.

PRIČAO NAM JE Ebul-Kasim Halid, sin Halijjev, rekao je: pričao nam je Muhamed, sin Harba, rekao je (pričao nam je) El-Evzaija, izvjestio nas je Zuhrija od Ubejdulaha, sina Abdullaha sina Utbetova sina Mes'udova, (a on) od Ibnu Abasa da je zaista prepirao se on (ili: raspravljao se on) i El-Hurr, sin Kajsa sina Hisna, Fezarija o drugu Musa-a. Pa je prošao pokraj njih dvojice Ubejj, sin Ka'ba, pa ga je zovnuo Ibnu Abas pa je rekao:

"Zaista sam se prepirao ja i ovaj moj drug o drugu Musaovu koji (je bio tako zanimljiv da) je tražio put ka njegovu sretanju. Da li si čuo poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da) spominje njegovu stvar (ili: njegovo stanje, njegov slučaj)?" Pa je rekao Ubej: "Da, čuo sam Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, spominje njegovu stvar (slučaj ili priču), kaže: "Dok je Musa u (tj. među) glavarima od Israelćana (se nalazio), kad li mu dođe (jedan) čovjek pa reče: "Da li znaš ikoga znanijeg od tebe (tj. od sebe)?" Rekao je Musa: "Ne." Pa je objavio Allah, On je uzvišen, ka Musa-u: "Da, naš rob Hadir (je znaniji od tebe)." Pa je molio (tražio) put k njegovu sretanju. Pa je učinio Allah njemu ribu znakom. I reklo mu se: "Kada izgubiš ribu, pa vrati se, pa zaista ćeš ga naći." Pa Musa slijeđaše trag ribe u moru. Pa je rekao momak Musaov Musa-u: "Da li vidiš (šta me snašlo)? Kad smo odsjeli k stijeni, pa ja sam zaista zaboravio ribu, a nije mi dao zaboravljanja nje (niko) osim satana da je se sjetim." Rekao je Musa: "To je što tražismo." Pa su se njih dva vratila na svoje tragove slijedeći (ih). Pa su njih dva našli Hadira (Hidra), pa je bilo od stanja (ili stvari) njih dvojice (Musa-a i Hadira) što je ispričao Allah u svojoj knjizi (Kur'anu)."

GLAVA

vrijednosti (ili: vrline onoga) ko zna i poučava (drugoga da i drugi zna).

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin 'Alaov, rekao je: pričao nam je Hamad, sin Usametov, od Burejda, sina Abdullaha, (a on) od Ebu Burdeta (a on) od Ebu Musa-a (Eš'arije, a on) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Primjer (onoga) što je poslao Allah mene s njim od upute i znanja (tj. primjer upute i znanja što ga je Allah sa mnom; ili po meni, poslao) je kao primjer kiše, (obilne kiše koja) pogodi zemlju, pa je od nje (od zemlje, jedna površina) čista (tj. dobra), primila je vodu i izvadila je (iz sebe, tj.

dala je) piću (stočnu hranu) i mnogu travu; a od nje je (neka) neplodna (i nepropustljiva, ne upija vodu nego je na sebi zadržava), zadrži vodu, pa okoristi Allah s njom (tj. s takvom vrstom neplodne površine) ljude, pa piju i napajaju i zasijavaju (što je korisno i što ima smisla zasijavati). A pogodi (kiša) od nje (tj. od zemlje) drugu grupu (tj. drugu vrstu zemljišta od kojeg nema nikakve koristi), samo su ona ravnine (udolice pustinje koje) neće zadržati vodu (kiše) i neće izvaditi (iz sebe, tj. neće dati) piću (stočnu hranu). Pa to je primjer (onoga) ko je razumio (tj. ko je razuman i naučan) u vjeri Allaha i koristilo mu je (ono) što je mene poslao Allah s njim (tj. što je po meni Allah poslao) pa zna i poučava; i primjer (onoga) ko nije podigao s tim (tj. zbog toga) glave (iz oholosti) i nije primio upute Allaha s kojom sam se ja poslao (tj. koja je poslata sa mnom, po meni)."

Rekao je Ebu Abdullah (Buharija): rekao je Ishak (pričajući gornji hadis sa jednom razlikom, a ta se razlika sastoji u tom što je on mjesto gornjih riječi "primala je vodu" u svom pričanju rekao): "I od nje (zemlje - je grupa površine koja) je popila u pola dana vodu."

(Poslije ovoga obrazlaže Buharija značenje riječi "kianun", koja je spomenuta u gornjem hadisu, a koja je množina od "ka'un", pa kaže): "Ka'un" - ravan, ravnivca (ili: udolica je takvo zemljište što) ga prekrije voda (ali ne ostane na njemu).

(Iza ovoga Buharija se udaljuje po običaju od predmeta, ali to čini radi brižljivog objašnjenja riječi spomenutih u hadisu. Zato on navodi mjesta iz Kur'ana u kojima su spomenute riječi koje su i u hadisu upotrebljene. Čak nekada navede i neku riječ iz Kur'ana koja nije u hadisu spomenuta, ali ima neku vezu ta riječ sa onom riječi koja je spomenuta u hadisu. Takav je slučaj ovdje. U Kur'anu je spomenuta riječ "ka'un", a spomenuta je i u gornjem hadisu; i nju je već objašnjavao, ali je u Kur'anu uz riječ "ka'un" spomenuta i riječ "safsafun", obje su spomenute u akuzativu "ka'an safsafen", pa zbog toga sad objašnjava i tu drugu riječ koja nije uopće spomenuta u gornjem hadisu, pa kaže): A "safsaf" - ravan", je ravan od zemlje (tj. ravni dio zemlje. "Safsafun" je pridjev koji označava ravno, glatko, smireno ili mirno zemljište. Neki kažu da ta riječ znači stranu brda.)

GLAVA

dizanja nauke i pojavljivanja neznanja. A rekao je Rebi'atu: "Ne treba nikome (ko je takav da) kod njega (ima) nešto od znanja da upropasti svoju osobu (tj. sebe zbog toga što neće to znanje poučiti i druge i zbog toga što s njim neće okoristiti ljude)."

PRIČAO NAM JE Imran, sin Mejsereta, rekao je: pričao nam je Abdul-Varis od Ebut-Tejaha (a on) od Enesa, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zaista od znakova Časa (smaknuća svijeta) je (i to) da se digne znanje; i (da) se ustali (učvrsti) neznanje; i (da se) pije vino i (da) se pojavi preljub (brakolomstvo, prostitucija)."

PRIČAO NAM JE Museded, rekao je: pričao nam je Jahja od Šu'beta (a on) od Katadeta (a on) od Enesa, rekao je:

"Zaista ću vam ispričati (jedan) hadis (koji) vam neće ispričati niko poslije mene. Čuo sam poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (gdje) govori: "Od znakova Časa (smaka svijeta) je (i to) da će biti malo znanja; i (da) će se pojaviti neznanje; i (da) će se pojaviti preljub; i (da) će biti mnogo žena; i (da) će biti malo ljudi do (te mjere da) će biti za pedeset žena jedan staralac."

GLAVA

vrijednosti (vrline) nauke (znanja).

PRIČAO NAM JE Se'id, sin Ufejra, rekao je: pričao mi je Lejs, rekao je: pričao mi je Ukajl od Ibnu Šihaba (a on) od Hamze, sina Abdullaha sina Umerova, da je Ibnu Umer rekao: Čuo sam poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (gdje) je rekao:

"Dok sam ja spavač (bio, tj. dok sam spavao), donijela mi se čaša mlijeka, pa sam pio (mlijeko), čak (ili: te) zaista ja vidim napojenost izlazi u moje nokte. Zatim sam darovao moj višak (tj. ono mlijeko što je meni preteklo, što ga nisam mogao popiti) Umeru, sinu Hataba." Rekli su: "Pa šta (tj. kako) si ga (tj. san ili mlijeko što si pio u snu) protumačio, o poslaniče Allaha?" Rekao je: "Znanje (ili: znanjem sam to protumačio)."

GLAVA

rješenja (ili: objašnjenja nekog vjersko-pravnog pitanja), a on (tj. onaj koji daje rješenje ili objašnjenje) je stajač (tj. on stoji) na (jahaćoj) životinji i osim nje (na čemu, nečemu, drugom).

PRIČAO NAM JE Ismail, rekao je: pričao mi je Malik od Ibnu Šihaba (a on) od Isa-a, sina Talhata sina Ubejdulahova, (a on) od Abdullaha, sina Amra sina Asova, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, stajao u oporoštajnom hodočašću na Mini zbog ljudi (a) oni ga pitaju. Pa mu je došao (jedan) čovjek pa je rekao:

"Nisam osjetio (tj. nisam znao), pa sam obrijao (svoju glavu) prije (nego) da sam zaklao (kurban-žrtvu)." Pa je rekao (Muhamed a.s.): "Zakolji (žrtvu sada poslije brijanja), a nema grijeha." Pa je došao drugi pa je rekao: "Nisam osjetio (nisam znao), pa sam zaklao prije (nego) da bacam (kamenčiće)." Rekao je: "Bacaj (sada), a nema grijeha." Pa nije se pitao (tj. nije upitan ni) o (jednoj) stvari (što) se stavila naprjed (tj. koja je učinjena prije druge), a ni (o stvari koja) se odgodila (tj. koja se učinila

poslije druge, a da je drukčije odgovorio) osim (tako da) je rekao: "Čini, a nema grijeha."

GLAVA

(onoga) ko odgovori rješenju (tj. dajući rješenje i objašnjenje) sa pokazivanjem ruke i glave.

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, rekao je: pričao nam je Vuhejb, rekao je: pričao nam je Ejub od Ikrimeta (a on) od Ibnu Abasa da je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, pitao se (tj. bio je upitan) u svom hodočašću (zadnjem, zvanom oproštajnom), pa je rekao (onaj što ga je pitao):

"Zaklao sam (žrtvu) prije (nego) da bacim (kamenčiće)." Pa je dao znak (Muhamed a.s.) svojom rukom, rekao je: "Nema grijeha (ili: poteškoće, jer riječ "haredžun" znači i grijeh i poteškoća)." I rekao je (taj što je pitao ili drugi): "Obrijao sam (glavu) prije (nego) da zakoljem." Pa je dao znak svojom rukom: "Nema grijeha."

PRIČAO NAM JE El-Mekkija, sin Ibrahima, rekao je: izvjestio nas je Hanzaletu od Salima, rekao je: Čuo sam Ebu Hurejreta (da priča) od Vjerovjesnika,pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Uzeće se nauka (znanje); i pojaviće se neznanje i neredi (pobune) i biće mnogo miješanja (uzburkanosti)." Reklo se je: "O poslaniče Allaha, a šta je mješanje (uzburkanost)?" Pa je rekao (pokazao) ovako svojom rukom, pa ju je iskrivio (izvrnuo) kao da on hoće (da kaže da pod tim misli) ubijanje.

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, rekao je: pričao je nama Vuhejb, rekao je: Pričao nam je Hišam od Fatime (a ona) od Esme, rekla je:

"Došla sam Aiši, a ona klanja, pa sam rekla: "Šta je stanje ljudi (ovako, tj. šta je ljudima)?" Pa je pokazala ka nebu (na pomračenje Sunca, tj. Sunce pomrča), pa kad li ljudi su stajači (tj. ustadoše da klanjaju), pa je rekla (Aiša dalje): "Slava Allahu!" Ja sam rekla: "Znak (li je nekakav, tj. je li pomračenje Sunca nekakav znak)?" Pa je pokazala svojom glavom, tj. da. Pa sam ustala (da i ja klanjam, kaže Esma; ili: pa sam i ja klanjala) dok me (nije) spopala nesvjestica, pa sam počela poljevati na svoju glavu vodu. Pa je zahvalio Allahu Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio; i hvalio Ga. Zatim je rekao: "Nema (nikakve) stvari (za koju) nisam bio (u prilici da) mi se nju pokaže (a da je sada prošlo drukčije) osim (tako da) sam je vidio u mome mjestu (gdje sada stojim), čak raj i Vatru (ili: do raja i Vatre, tj. osim raja i Vatre). Pa se objavilo k meni da ćete se vi iskušavati (stavljati na iskušnje) u vašim grobovima kao ili blizu (tj. približno), ja neću znati (ne znam) koje to (tj. ili kao ili blizu) je rekla Esma, od iskušenja pomazanika lažova (kao što je iskušenje ili približno iskušenju lažova koji će se pojaviti pred smak svijeta). Reći će se: "šta je tvoje znanje (tj. šta ti znaš) o ovom čovjeku (Muhamedu a.s.)" Pa što se tiče vjernika ili ubjeđenika, ja neću zanati (tj. ne znam) koji (od) njih dva (tj.

od ta dva izraza) je rekla Esma (a sumnja je u pamćenju Fatime, kćeri Munzirove), pa reći će: "On je Muhamed, on je poslanik Allaha. Donio nam je (jasne) dokaze i uputu, pa smo se mi odazvali i slijedili. On je Muhamed, tri (puta će tako izjaviti anđelima koji budu u grobu stavljali, postavljali pitanje). Pa će se reći: "Spavaj, (kao) dobar. Već smo znali da si ti bio zaista ubijeđen u njega." A što se tiče dvoličnjaka ili sumnjaoca, ja neću znati (ne znam) ko to je rekla Esma, pa on će reći: "Ja ne znam. Čuo sam ljude (gdje) govore (jednu) stvar (tj. nešto), pa sam je rekao (i ja)."
GLAVA

podsticanja Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, izaslanstvo (plemena) Abdul-Kajsa na (to) da čuvaju vjerovanje i znanje i (da) ga izvijeste (prikažu onom) ko je iza njih (ostao kod kuće ili u plemenu). A rekao je Malik, sin Huvejrisa: Rekao je nama Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Vratite se vašim (tj. svojim) porodicama, pa ih poučite."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Bešara, rekao je: pričao nam je Gunder, rekao je: pričao nam je Šu'bete od Ebu Džemreta, rekao je: Ja prevađah između Ibnu Abasa i između ljudi (tj. prenosio sam ljudima šta govori Ibnu Abas, a njemu šta govore ljudi), pa je rekao: Zaista izaslanstvo Abdul-Kajsa je došlo Vjerovjesniku, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekao:

"Ko je (je) izaslanstvo; ili: Ko su ljudi?" Rekli su: "Rebia." Pa je rekao: "Dobrodošlica ljudima; ili izaslanstvu, ne poniženi i ne kajaoci (bili, tj. želim da se ne osjetite poniženi i da se ne pokajete što ste došli)!" Rekli su: "Mi ti dolazimo iz (sa) dalekog puta (ili: iz daleke daljine ili iz daleka), a između nas i između tebe je ovo pleme od nevjernika (plemena) Mudar; i mi nećemo moći da ti dolazimo osim u svetom mjesecu, pa zapovjedi nam (jedan) posao, (što) ćemo ga izvijestiti (onom) ko je iza nas; (i što) ćemo s njim unići (ući u) raj." Pa im je zapovjedio četvoro, a zabranio im je četvoro. Zapovjedio im je vjerovanje Allaha, moćan je On i veličajan je, samo Njega. Rekao je: "Da li znate šta je vjerovanje Allaha, samo Njega." Rekli su: "Allah i Njegov poslanik su znaniji." Rekao je: "Svjedočenje da nema boga (božanstva nikakva) osim Allaha i da je Muhamed poslanik Allaha; i uspostavljanje molitve; i davanje zekata; i post ramadana i (da) darivate petinu od plijena (ratnoga za vrhovno rukovodstvo)." A zabranio im je (pravljenje nebiza-slatkog pića u nekim posudama u koje je ubrojio) tikvu; i gleđ i zasmoljenu (posudu, tj. namazanu smolom). Rekao je Šu'bete: Možda je rekao: kadanj (izdubljena posuda u drvetu kao stupa za kafu), a možda je rekao: zasmoljenu (posudu crnom smolom). Rekao je: "Zapamtite ga (tj. ovaj nalog, ovu zapovjed) i izvjestite ga (onom) ko je iza vas (ostao kod kuća)."

GLAVA

putovanja u (vezi) pitanja (koje) odsjedne (tj. koje se pojavi i iskrsne; i GLAVA) poučavanja svoje porodice.

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Mukatila, rekao je: izvjestio nas je Abdullah, rekao je: izvjestio nas je Umer, sin Se'ida sina Ebu Huseinova,

rekao je: pričao mi je Abdullah, sin Ebu Mulejketa, od Ukbeta, sina Harisova, da je zaista on (tj. Ukbe) oženio se kćerom Ebu Ihaba, sina Azizova, pa mu je došla (jedna) žena pa je rekla:

"Zaista sam ja već zadojila Ukbeta i (onu) koja je (baš ta što) se on oženio s njom." Pa joj je rekao Ukbe: "Ja ne znam da si me ti zadojila i niti si me izvijestila." Pa je uzjahao (Ukbe neku jahaću životinju i krenuo iz svog mjesta) ka poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, u Medinu, pa ga je pitao (o svome slučaju). Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio: "Kako (može vrijediti vaš brak), a već se reklo (da ste oboje zadojeni od jedne te iste žene)." Pa se rastavio (od) nje (tj. od kćere Ebu Ihabove) Ukbe, a ona je sklopila brak (sa drugim) mužem osim njega.

GLAVA

poredovničavanja u nauci (tj. GLAVA naizmjeničnog rada u nauci dvojice ili više osoba tako da jedna dolazi i uči jedan dan, a druga drugi dan).

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, rekao je: izvjestio nas je Šuajb od Zuhrije - H (Tahvil) -, rekao je Ebu Abdullah (Buharija): A rekao je Ibnu Vehb: izvjestio nas je Junus od Ibnu Šihaba (a on) od Ubejdulaha, sina Abdullaha sina Sevrova, (a on) od Abdullaha, sina Abasova, (a on) od Umera, rekao je:

"Bio sam ja i moj (jedan) susjed od Pomagača (bili smo nastanjeni) u (plemenu) Umejevića Zejdovih, a ono (tj. to pleme: ili mjesto i prostor gdje je to pleme stanovalo) je od Gornjaka Medine (tj. od sela Medine koja se nalaze tri milje istočno od Medine, a koja su valjda na uzvišici ili visoravni pa se i zovu zato "Avali-Medineti", jer "alin, ženski rod alijetun, množina avali" znači "visok, gornji dio". Zbog toga se može reći "Gornjaci" ili "Gornji Krajevi"). I izmjenjivali smo se (po redu u) silaženju na (sijelo) poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, on siđe dan, a ja siđem dan. Pa kada ja siđem (ili: Pa kada sam ja sišao), donio sam mu vijest toga dana od Objave i (vijest o čemu drugom) osim nje. A kad je on sišao, učinio je isto to. Pa je sišao moj drug Pomagač (na) dan svoje rede (pa se po običaju vratio), pa je udario (tj. zalupao na) moja vrata žestokim udaranjem pa je rekao: "Je li tude (tu) on?" Pa sam se uplašio, pa sam izašao k njemu pa je on rekao: "Već se dogodila velika stvar." Pa sam unišao (ušao) Hafsi, pa kad li ona plače, pa sam rekao: "Pustio vas je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio?" Rekla je: "Ja ne znam." Zatim sam unišao Vjerovjesniku, pomilovao ga Allah i spasio, pa sam rekao stojeći: "Da li si pustio svoje žene?" Rekao je: "Ne." Pa sam rekao: "Allah je veći (od svega)."

GLAVA

srdžbe u predikovanju (savjetovanju) i poučavanju kada je vidio što mrzi (ne odobrava).

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Kesirov, rekao je: izvjestio nas je Sufjan od Ibnu Ebi Halida (a on) od Kajsa, sina Ebu Hazima, (a on) od Ebu Mes'uda Ensarije, rekao je: Rekao je (jedan) čovjek:

"O poslaniče Allaha, nisam blizo (da) stižem (tj. blizu da stignem) (zajedničku) molitvu (tj. skoro i ne idem obavljati molitvu zajednički) od (tj. zbog onoga) što odulji (mnogo molitvu) s nama omsica (taj-i-taj)." Pa nisam vidio Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (ni) u (jednom) savjetovanju (predici) srditijeg (nikad) od tada (tj. od tog slučaja, kao u toj prilici). Pa je (tada) rekao: "O ljudi, zaista ste vi rastjerivači. Pa ko klanja sa ljudima (kao predvodnik u molitvi), pa neka olakša, pa (tj. jer) zaista u (tj. među) njima je (neko) bolestan; i slab i vlasnik (tj. imalac neke) nužde (ili: potrebe)."

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Muhameda, rekao je: pričao nam je Ebu Amir, rekao je: pričao nam je Sulejman, sin Bilala, Medinija od Rebiata, sina Ebu Abdirahmana (a on) od Jezida, slobodnjaka Munbeisova, (a on) od Zejda, sina Halida, Džuhenije da je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (bio jednom u takvoj prilici da) ga je pitao (jedan) čovjek o ubranoj (tj. slučajno nađenoj) stvari, pa je rekao:

"Upoznaj njenu uzicu (s kojom je zavezana vreća ili kesa u kojoj se nalazi stvar); ili je rekao: njenu vreću i njen omot (kožu kojom je omotana). Zatim je saopći (ili: kazuj za nju narodu jednu) godinu, zatim je uživaj. Pa ako dođe njen gospodar, izruči mu je." Rekao je (onaj čovjek): "Pa zalutala deva?" Pa se rasrdio (Muhamed a.s. toliko) da su se jako zacrvenile njegove dvije jagodice (na licu); ili je rekao (pripovjedač): jako se zacrvenilo njegovo lice, pa je rekao (Muhamed a.s. onom čovjeku objašnjavajući da deve ne treba uzimati i sklonjati, smatrati, kao druge slučajno nađene stvari): "A šta je tebi i njoj (tj. šta ti imaš s njom; ili: šta ti je za njom)?" Sa njom (devom) je njen mijeh (za vodu, misli na rezervoar u devinom stomaku u koji stane mnogo vode pa zbog toga deva može dugo izdržati žeđ) i njena obuća (tj. stopalo, papak), dolazi vodi i pase (tj. brsti) stabla, pa pusti je, da je sretne (tj. nađe) njen gospodar (tj. vlasnik)." Rekao je (onaj čovjek): "Pa zalutala ovca (ili. ovce)?" Rekao je: "Tebi; ili tvome bratu ili vuku (tj. ovca je ili tvoja; ili tvoga brata, koji ju je izgubio; ili vukova, vučija, koji će je pojesti, ako je ne uzmeš pa je ne sačuvaš njenom vlasniku, koji ti je brat kao čovjek)."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Ala'a, rekao je: pričao nam je Ebu Usamete od Burejda (a on) od Ebu Burdeta (a on) od Ebu Musa-a (Eš'arije), rekao je:

"Pitao se (tj. bio je zapitkivan) Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, o (nekim) stvarima (što) ih je mrzio (ili: o kojima nije volio da govori ili zbog toga što bi to moglo navući opterećenja za vjernike; ili zbog toga što nema neke koristi u tome, kao što je detaljno raspravljanje o Sudnjem danu). Pa pošto se namnožio (broj takvih pitanja upravljenih) na njega, rasrdio se. Zatim je rekao ljudima: "Pitajte me o čemu ste htjeli (tj. o čemu god hoćete)?" Rekao je (jedan) čovjek: "Ko je moj otac?" Rekao je (Muhamed a.s.): "Tvoj otac je Huzafetu." Pa je ustao drugi pa rekao:

"Ko je moj otac, o poslaniče Allaha?" Pa je rekao: "Tvoj otac je Salim, slobodnjak Šejbetov." Pa pošto je vidio Umer (srditost Muhamedovu a.s. iz onog) što je u njegovom licu, rekao je: "O poslaniče Allaha, mi (se) vraćamo (tj. kajemo se) ka Allahu, On je moćan i veličajan je."

GLAVA

(onoga) ko je kleknuo (tj. sjeo) na svoja dva koljena kod rukovodioca ili muhadisa.

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, rekao je: izvjestio nas je Šuajb od Zuhrije, rekao je: izvjestio me Enes, sin Malika, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, izašao pa je ustao Abdullah, sin Huzafeta, pa je rekao:

"Ko je moj otac?" Pa je rekao: "Tvoj otac je Huzafet." Zatim je mnogo (puta učinio to) da je rekao: "Pitajte me!" (tj. mnogo puta je rekao: "Pitajte me!" Pa je kleknuo (tj. sjeo) Umer na svoja dva koljena pa je rekao: "Zadovoljili smo se sa Allahom (kao) Gospodarem; i sa islamom (kao) vjerom i sa Muhamedom, pomilovao ga Allah i spasio, (kao) vjerovjesnikom." Pa je zašutio (Muhamed a.s., tj. stišala se njegova srditost).

GLAVA

(onoga) ko povrati (tj. ponovi) govor tri (puta) radi (toga da) se razumije od njega; pa je rekao (Muhamed a.s. u jednom svom hadisu): "I govor laži (spada u najteže grijehe)", pa je neprestano ponavljao njih (tj. te riječi "i govor laži").

I rekao je Ibnu Umer: rekao je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Da li sam dostavio (priopćio)?", tri (puta je to rekao, tj. uzviknuo je to tri puta).

PRIČAO NAM JE Abdetu, rekao je: pričao nam je Abdusamed, rekao je: pričao nam je Abdullah, sin Musena-a, rekao je: pričao nam je Sumamete od Enesa (a on) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, da je zaista on (Muhamed a.s.) bio (takav da) kada je pozdravljao, pozdravljao je tri (puta), a kada je govorio (jednu ili kakvu) riječ, povratio (tj. ponovio) ju je tri (puta).

PRIČAO NAM JE Abdetu, sin Abdullaha, rekao je: pričao nam je Abdusamed, rekao je: pričao nam je Abdullah, sin Musena-a, rekao je: pričao nam je Sumamete, sin Abdullaha, od Enesa (a on) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, da je zaista on bio (takav da) kada je govorio (ili izgovarao kakvu) riječ, povratio (tj. ponovio) ju je tri (puta) da se ona razumije od njega, a kada je došao (ili: a kada bi došao nekim) ljudima pa ih pozdravljao, pozdravljao ih je tri (puta).

PRIČAO NAM JE Museded, rekao je: pričao nam je Ebu Avanete od Ebu Bišra (a on) od Jusufa, sina Mahikova (ili: Mahekova), (a on) od Abdullaha, sina Amrova, rekao je:

"Zaostao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, u (jednom) putovanju (što) smo ga putovali, pa nas je stigao, a već smo poklopili (tj. nastupili u vrijeme; ili: odgodili do na izmak vrijeme kad treba da obavimo) molitvu, molitvu poslije podneva i čistimo se (pred molitvu). Pa smo učinili (tj. počeli da) potiremo naše noge (tj. da ih olako ili aljkavo peremo), pa je on zavikao sa najvišim svojim glasom: "Teško petama od Vatre!" , dva puta ili tri (puta je to viknuo takvim glasom).

GLAVA

poučavanja čovjeka svoju robinju i svoju porodicu (poučavanje čovjeka svoje robinje i svoje porodice).

Izvijestio nas je Muhamed, rekao je: pričao nam je Muharibija, rekao je: pričao nam je Salih, sin Hajana, rekao je: rekao je Amir Ša'bija: pričao mi je Ebu Burdete od svoga oca, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Tri (vrste ljudi tako su vrijedni i dobri da) za njih (imaju, tj. da će oni imati) dvije nagrade. Čovjek od porodice Knjige (tj. pristalica knjige koja je od Allaha objavljena, a to znači kršćanin ili Židov, koji) je vjerovao u svoga vjerovjesnika i vjerovao je (tj. i prihvati da vjeruje) u Muhameda, pomilovo ga Allah i spasio, (takav će čovjek imati dvije nagrade); i rob posjedovani kada izvrši dužnost (prema) Allahu, On je uzvišen i dužnost (prema) svojim gospodarima; i čovjek (koji se nađe u takvom položaju da) je kod njega robinja (tj. imadne robinju), pa je odgojio i uljepšao je njeno odgajanje i poučio ju je i uljepšao je njeno poučavanje. Zatim ju je oslobodio pa ju je sebi spario (tj. vjenčao), pa njemu (tj. on ima) dvije nagrade." Zatim je rekao Amir (čovjeku iz Horasana koji ga je pitao o stupanju u brak sa robinjom koju oslobodi): "Mi smo ti je (tj. riječ i odgovor na pitanje) dali bez (ikakve) stvari (bez išta, tj. besplatno, a) jahaše se (tj. putovaše se, putovalo se) u (vezi nečega) što je ispod nje (tj. što je manje važno od ove riječi i ovog pitanja, putovalo se) ka Medini (tj. u Medinu)."

GLAVA

savjeta vođe (upućenog od njega) ženama i poučavanje njih.

PRIČAO NAM JE Sulejman, sin Harba, rekao je: pričao nam je Šu'bete od Ejuba, rekao je: čuo sam Ata'a, rekao je: čuo sam Ibnu Abasa (kako) je rekao: svjedočim na Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio. Ili je rekao Ata': svjedočim na Ibnu Abasa (tj. izvještavam od Ibnu Abasa) da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, izašao (iz muških redova i prišao k redovima žena), a s njime je (išao) Bilal, pa je mislio da on nije dao čuti ženama (tj. da nije prediku izgovorio toliko glasno da bi ga mogle čuti i žene), pa ih je savjetovao; i zapovjedio im je milostinju (da

dadnu odmah za siromašne). Pa je počela žena (da) baca (Pa su počele žene da bacaju) menđušu (naušnicu) i prsten, a Bilal uzima (tj. kupi) u kraj svoje odjeće. A rekao je Ismail (sin Ulejeta pričajući gornji hadis) od Ejuba (a on) od Ata'a; i rekao je (da je čuo) od Ibnu Abasa (kako kaže): svjedočim na Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio (tj. izvještavam od Vjerovjesnika).

GLAVA

pohlepe na hadis (pohlepe za hadis).

PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz, sin Abdullaha, rekao je: pričao mi je Sulejman od Amra, sina Ebu Amrova, od Seida, sina Ebu Seidova, Makburije (a on) od Ebu Hurejreta da je on rekao:

"Reklo se: O poslaniče Allaha, ko (koji) je najsretniji čovjek sa tvojim zauzimanjem na Sudnjem danu?" Rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio: "Zaista sam mislio (ili: znao, naslućivao), o Ebu Hurejre, da me neće upitati o ovome hadisu niko prije tebe zbog (toga) što sam vidio od tvoje pohlepe na hadis. Najsretniji čovjek sa mojim zauzimanjem na Sudnjem danu je (onaj) ko je rekao "Nema boga osim Allah" iskren (bivši) iz svog srca ili iz svoje duše (kad je to izgovarao)."

GLAVA:

Kako će se uzeti (ugrabiti, uništiti) nauka?

A pisao je Umer, sin Abdul-Aziza, k Ebu Bekru, sinu Hazmovu: "Pogledaj, (ono) što je od hadisa poslanika Allahova, pomilovao ga Allah i spasio, pa ga piši (tj. zapiši, popiši), pa ja sam se pobojao brisanja (nestajanja) nauke i odlaska učenjaka. I neka se ne prima (ništa drugo) osim hadisa Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio! I neka šire nauku; i neka sjede (učeni ljudi sa narodom sve dotle) dok se pouči ko neće znati (tj. ko ne zna, ako se ne pouči u sijelu učenih), pa zaista nauka neće propasti dok (ne dođe u takav položaj da) bude tajnom."

PRIČAO NAM JE Ismail, sin Ebu Uvejson, rekao je: pričao mi je Malik od Hišama, sina Urvetova (a on) od svoga oca (a on) od Abdullaha, sina Amra, sina Asova, rekao je: čuo sam poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, kaže:

"Zaista Allah neće uzeti (ugrabiti) nauku iščupavanjem (otimanjem što) će ga sebi iščupati od robova (tj. iz pamćenja ljudi), ali će uzeti nauku sa uzimanjem učenih, te kada ne ostavi (nijednog) učenog (čovjeka), uzeće ljudi (za) poglavare (rukovodioce) neznalice, pa će se pitati, pa će rješavati bez nauke (znanja), pa će zalutati i zavesti (druge)." Rekao je Firebrija: pričao nam je Abas, rekao je: pričao nam je Kutejbetu, rekao je: pričao nam je Džerir od Hišama slično njemu (Maliku, tj. Malikovu pripovjedanju).

GLAVA:

Da li će se učiniti (postaviti, odrediti) za žene dan napose (posebno, radi poučavanja) u nauci?

PRIČAO NAM JE Adem, rekao je: pričao nam je Šu'be, rekao je: pričao mi je Ibnul-Esbehanija, rekao je: čuo sam Ebu Saliha Zekvana priča od Ebu Seida Hudrije, rekao je: rekle su žene Vjerovjesniku, pomilovao ga Allah i spasio:

"Nadvladali su nas ljudi (tj. muškarci u odnosu) na tebe, pa učini nam dan od sebe." Pa im je obećao dan, sretao ih je u njemu, pa ih je savjetovao i naređivao im. Pa je bilo u (onome) što im je rekao (između ostalog i ovo): "Nema od vas (ni jedne) žene (koja) proturi naprijed troje od svoje djece (tj. kojoj umre troje djece, da će drukčije na drugom svijetu proći) osim (tako da) će joj (to) biti zastor (tj. prepreka, brana) od Vatre." Pa je rekla (jedna) žena: "A dvoje?" Pa je rekao: "I dvoje."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Bešara, rekao je: pričao nam je Gunder, rekao je: pričao nam je Šu'be od Abdurahmana Ibnul-Esbehanije, od Zekvana, od Ebu Seida od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (pričao je) ovo (ili: o ovom). A od Abdurahmana Ibnul-Esbehanije, rekao je: čuo sam Ebu Hazima od Ebu Hurejreta, rekao je:

"Troje (koje) nisu dostigli grijeha (tj. nisu bili postali punodobni, jer prije punodobnosti djeci se ne pišu grijesi)."

GLAVA

(onoga) ko je čuo nešto, pa se povrati (tj. obrati ponovo, nanovo) da ga (tj. tu stvar) upozna (bolje).

PRIČAO NAM JE Seid, sin Ebu Merjema, rekao je: izvjestio nas je Nafi', sin Umera, rekao je: pričao mi je Ibnu Ebi Mulejkete da je Aiša, žena Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, bila (takva da) nije čula (ni jednu) stvar (što) je nije poznavala (a da je drukčije postupila) osim (tako da) se povratila (opet na razgovor) o njoj da je upozna. I zaista je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Ko se obračunavao, kaznio se je (tj. ko bude polagao obračun na Sudnjem danu, biće kažnjen)." Rekla je Aiša: "Pa sam rekla: A zar nije rekao Allah, On je uzvišen: "....., pa obračunavaće se lakim obračunavanjem."?" Rekla je: Pa je rekao: "Samo ti je to izlaganje (tj. predočenje djela i poslova), ali ko (bude u takvom položaju da) se uklesava obračun (njemu, tj. da mu se ide daleko, u tančine pri njegovom polaganju računa), propašće."

GLAVA:

Neka priopći (prenese, saopšti) nauku (znanje) prisutni odsutnome!; rekao ga (tj. ovaj izraz, ovu izreku) je Ibnu Abas (prenoseći to) od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio.

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jusufa, rekao je: pričao mi je Lejs, rekao je: pričao mi je Seid od Ebu Šurejha da je on rekao Amru, sinu Seidovu, a on šalje poslanstva (tj. vojske) ka Meki (protiv Abdullaha, sina Zubejrova koji nije htio priznati Jezida za Halifu, pa se sklonio u Meku, te je Amr kao Jezidov namjesnik u Medini morao da vodi borbe protiv Abdullaha, sina Zubejrova, šaljući vojske u Meku):

"Dozvoli mi, o zapovjedniče, ispričaću ti (jedan) govor (što) je stajao s njim (tj. što se s njim pozabavio; ili: što ga je održao i izrekao) Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, sutradan (računajući) od dana osvojenja (Meke). Čula su ga moja dva uha; i zapamtilo ga je moje srce i vidjela su ga moja dva oka kada ga je govorio. Zahvalio je Allahu i pohvalio Ga je, (a) zatim je rekao: "Zaista Meka je (takva da) ju je posvetio Allah (zabranivši u njoj mnoge poslove koji u drugim mjestima nisu uvijek zabranjeni, a među te zabranjene poslove spada i vođenje oružanih borbi), a nisu nju posvetili ljudi, pa neće se dozvoliti (ni jednom) čovjeku (koji) vjeruje Allaha i zadnji dan (tj. Sudnji dan, Strašni sud) da prolijeva u njoj (ikakvu) krv ni (da) siječe u njoj (kakvo) stablo. Pa ako jedan (čovjek, tj. neko oružanu borbu u Meki sebi) dozvoli zbog borbe poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, u njoj, pa recite: Zaista je Allah već dozvolio svome poslaniku, a nije dozvolio vama. A samo je dozvolio meni u njoj (jedan) čas od (jednog) dana, (a) zatim se povratila njena posvećenost danas, kao njena posvećenost (što je bila) jučer. I neka (ovo) priopći prisutni odsutnome!" Pa se reklo Ebu Šurejhu: "Šta je rekao (nakon toga) Amr?" Rekao je: "Ja sam znaniji od tebe, o Ebu Šurejhe, zaista Meka neće zaštiti (sačuvati) nepokornika, a ni bjegunca sa krvlju (tj. ubicu), a ni bjegunca sa krađom (tj. bjegunca koji bježi zbog toga što je ukrao devu ili što drugo, jer riječ u tekstu "harbetun" u korijenu znači: krađa deva)."

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Abdul-Vehab, pričao nam je Hamad od Ejuba, od Muhameda, od sina Ebu Bekretova, od Ebu Bekreta, spomenuo se Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Pa zaista vaše krvi i vaša imanja" - rekao je Muhamed (sin Sirinov): a mislim ga (da) je rekao (sin Ebu Bekretov) - "i vaše časti su na vas zabranjene (tj. one su vam svete i kao takve zabranjeno vam ih je omalovažavati, svete su vam) kao svetost ovog vašeg dana u ovom vašem mjesecu. Zar ne! (tj. Pažnja!) Neka priopći prisutni od vas (tj. između vas) odsutnome!" I govoraše Muhamed (sin Sirinov): "Istinit je bio poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, bilo je to (tj. priopćavao je prisutni odsutnome)." A onda je dalje pričao (kako je Muhamed Alejhisselam najzad u gornjem hadisu rekao): "Zar ne! (tj. Pažnja!)Da li sam priopćio (i time izvršio vjerovjesničku dužnost)?" Dva puta (je to rekao).

grijeha (onoga) ko je slagao (ili: lagao) na Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio.

PRIČAO NAM JE Alija, sin Dža'da, rekao je: izvjestio nas je Šu'bete, rekao je: izvjestio me Mensur, rekao je: čuo sam Rib'ija, sina Hirašova, govori: čuo sam Aliju (kako) govori: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ne lažite na mene, pa zaista, ono (onaj), ko laže na mene, pa neka uniđe (u) Vatru."

PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, rekao je: pričao nam je Šu'bete od Džami'a, sina Šedadova, od Amira, sina Abdullaha sina Zubejrova, od svoga oca rekao je:

"Rekao sam Zubejru: Ja zaista ne čujem tebe (da) ti pričaš (prenoseći nama nešto) od poslanika Allahova, pomilovao ga Allah i spasio, kao što priča omsica i omsica (taj-i-taj)." Rekao je (Zubejr, sin Avvamov): "Zar ne? (ili: Da, tako bi trebalo da bude, jer) ja se nisam rastavljao (od) njega, ali sam ga čuo (kako) govori: "Ko nalaže (slaže) na mene, neka se nastani (u) svome sjedištu od Vatre (tj. u Vatri)."

PRIČAO NAM JE Ebu Ma'mer, pričao nam je Abdul-Varis od Abdul-Aziza, rekao je: rekao je Enes:

"Zaista, ono (je stvar u tome da), me sigurno sprečava da vam pričam mnogo hadisa (to što) je Vjerovjesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao: "Ko namjeri na mene laž (tj. ko na me laže namjerno, hotimično), pa neka se nastani (u) svome sjedištu od Vatre."

PRIČAO NAM JE Mekija, sin Ibrahima, rekao je: pričao nam je Jezid, sin Ebu Ubejda, od Selemeta, sina Ekveova, rekao je: čuo sam Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, govori:

"Ko rekne na mene (ono) što ja nisam rekao, pa neka se nastani (u) svoje sjedište od Vatre."

PRIČAO NAM JE Musa, rekao je: pričao nam je Ebu Avanete od Ebu Hasina, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejreta, od Vjerovjesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Imenujte se mojim imenom (tj. nadijevajte sebi moje ime; ili: zovite se mojim imenom), a ne prozivajte se mojim nadimkom (tj. ne uzimajte sebi za nadimak moj nadimak; ili: ne zovite se nadimkom, ako je jednak sa mojim nadimkom. Nadimak Vjerovijesnikov je "Ebul-Kasim"). A ko me vidi u snu, pa već me vidio (tj. usnio me stvarno), pa (ili: jer) zaista satana (đavo) se neće prikazati u moju sliku (u moj lik, oblik). A ko nalaže na me (bivši u nalagivanju, u laži) namjeravač (tj. hotimičan), pa neka se nastani (u) svome sjedištu od Vatre."

GLAVA

pisanja nauke.

PRIČAO NAM JE Ibnu Selam, rekao je: izvjestio nas je Veki' od Sufjana, od Mutarifa, od Ša'bije, od Ebu Džuhajfeta, rekao je: rekao sam Aliji:

"Da li kod vas (ima kakva) knjiga?" Rekao je: "Nema osim knjige Allaha ili razumjevanje (što) ga je dobio kao dar čovjek musliman ili (ono) što (ima napisano) u ovoj stranici (ili: listu)." Rekao je (Ebu Džuhajfete): "Rekao sam: A šta je u ovoj stranici?" Rekao je: "Krvarina; i odriješivanje (tj. oslobađanje) zarobljenika i neće se ubiti musliman za nevjernika."

PRIČAO NAM JE Ebu Nuajm El-Fadl, sin Dukejnov, rekao je: pričao nam je Šejban od Jahja-a, od Ebu Selemeta, od Ebu Hurejreta da je (pleme) Huza'a ubilo čovjeka iz Lejsovića (u) godini osvojenja Meke za ubijenog od njih (što) su ga ubili (Lejsovići nekad prije), pa se obavjestio o tome Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, pa je pojahao svoju jahalicu (devu), pa je govorio (tj. održao govor), pa je rekao:

"Zaista je Allah spriječio od Meke ubijanje ili slona, sumnjao je Ebu Abdullah (Buharija), a zagospodario se nad njima (tj. nad Mekancima, Mekenlijama, ili: ovlastio se nad njima, prepustila se vlast nad njima da s njima neograničeno vlada) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio; i vjernici. Zar ne! (Pažnja!) I zaista ona nije dozvoljena nikom prije mene i nije dozvoljena (tj. Meka) nikom poslije mene (da u njoj prolije krv, prouzrokuje ubijanje). Zar ne! (Pažnja!) I ona se dozvolila meni (jedan) čas od (jednog) dana. Zar ne! (Pažnja!) I ona je zaista (u) mome ovom času (što sada u njemu govorim) sveta: neće se sjeći (krčiti) njeno trnje; i neće se sjeći njena stabla i neće se pobirati (uzimati) njena ispala (tj. u njoj ispala i izgubljena stvar, nije dozvoljeno da je iko uzme) osim pokazivač (objavljivač, izvikač, glasnik). Pa ko (zapadne u priliku da) mu se ubije ubijeni, pa on je (u pravu da se zadovolji) sa boljim (od) pogleda: ili da se plati krvarina; ili (pak) da se odmazdi porodica ubijenog (tj. da traži smrt ubice)." Pa je došao (jedan) čovjek od stanovnika Jemena, pa je rekao: "Napiši mi, o poslaniče Allaha!" Pa je rekao: "Napišite ocu omsice (toga-i-toga)!" Pa je rekao (jedan) čovjek od Kurejševića: "Osim trske (mirišljave; ili: sijena), o poslaniče Allaha, pa mi je stavljamo (tj. mi je upotrebljavamo) u našim kućama i našim grobovima." Pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Osim trske (mirišljave; ili sjena. tj. to nije zabranjeno sjeći)."

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullahov, rekao je: pričao nam je Sufjan, rekao je: pričao nam je Amr, rekao je: izvjestio me Vehb, sin Munebihov, od svoga brata, rekao je: čuo sam Ebu Hurejreta (gdje) govori:

"Nema od drugova Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (ni) jedan (da je) od mene mnogobrojniji (u) pričanju od njega (Muhameda

a.s.) osim (tj. izuzevši ono) što je bilo od Abdullaha, sina Amrova, pa on zaista pisaše, a ja neću pisati (tj. a ja nisam pisao pričanje od Vjerovijesnika Muhameda a.s.)." Slijedio ga (tj. Vehba) je Ma'mer, od Hemama, od Ebu Hurejreta.

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Sulejmanov, rekao je: pričao mi je Ibnu Vehb, rekao je: izvjestio me Junus od Ibnu Šihaba, od Ubejdulaha, sina Abdullahova, od Ibnu Abasa, rekao je: Pošto se pojačao u Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, njegov bol, rekao je:

"Donesite mi (kakvu) knjigu, napisaću za vas (jednu) knjigu (takvu da) nećete zalutati poslije nje." Rekao je Umer: "Zaista je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (u takvom stanju da) ga je savladao bol, a mi imamo knjigu Allahovu, dosta nam je (ona)." Pa su se suprostavili (jedni drugima, nisu se složili u vezi toga zahtjeva Muhameda a.s.); i bilo je mnogo graje (žagora). Rekao je: "Ustanite (tj. izađite) od mene i ne treba kod mene prepiranje (ili: ne trebam prepiranja)." Pa je izašao Ibnu Abas govoreći: "Zaista je nesreća (šteta, gubitak, kvar), sva nesreća, što je (to) rastavilo poslanika Allahova, pomilovao ga Allah i spasio; i njegovu knjigu (doslovno: što je to bila zapreka između poslanika Allahova i između njegove knjige, tj. što nije napisao tu knjigu)."

GLAVA

nauke i pouke (savjeta) u noći.

PRIČAO NAM JE Sadekat, rekao je: izvjestio nas je Ibnu Ujejnet od Ma'mera, od Zuhrije, od Hinde, od Umu Seleme i Amra i Jahja-a, sina Seidova, od Zuhrije, od Hinde, od Umu Seleme, rekla je: Probudio se Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (jedne) noći, pa je rekao:

"Slava Allahu! Koliko li se to spustilo noćas (velika količina) od iskušenja (ili: smutnji; ili buna, nereda); i koliko li se to otvorilo (velika količina) od riznica (blagajni)! Probudite vlasnice soba, pa mnoga (ili: poneka) obučena u ovome svijetu (koju ti poznaješ, biće tako kažnjena da) je gola u (na) budućem svijetu."

GLAVA

noćnoga razgovaranja (sijelenja noću) u nauci.

PRIČAO NAM JE Seid, sin Ufejrov, rekao je: pričao mi je Lejs, rekao je: pričao mi je Abdurahman, sin Halida, od Ibnu Šihaba, od Salima i Ebu Bekra, sina Sulejmana sina Ebu Hasmetova, da je Abdullah, sin Umera, rekao: Klanjao je s nama Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, večernju molitvu o kraju svoga života, pa pošto je pozdravio (predao selam na svršetku molitve), ustao je, pa je rekao:

"Da li vidiš (pitanje upućujem na) vas (tj. vidite li; izvjestite me, vidite li) ovu vašu noć (šta će se čudnovato dogoditi poslije nje)? Pa zaista (stvar je u tome da) glava (tj. početak, prvi dan) sto godina od nje (od ove noći računajući, tj. sto godina poslije ove noći kada se navrši) neće ostati

(živ), od (onog ljudstva) ko je (sada) on (u životu) na površini zemlje, ni jedan (čovjek, niko)."

PRIČAO NAM JE Adem, rekao je: pričao nam je Šu'bete, rekao je: pričao nam je El-Hakem, rekao je: čuo sam Seida, sina Džubejrova, od Ibnu Abasa, rekao je: Prenoćio sam u sobi moje tetke (po majci) Mejmune, kćeri Harisa, supruge Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, večernju molitvu, zatim (je) došao u svoj stan (iz džamije), pa je klanjao četiri rek'ata (naklona, sagibanja u molitvi), zatim je zaspao. Zatim je ustao zatim (tj. pa) je rekao:

"Zaspao je dječačić (ili: Je li zaspao dječačić)?"; ili (je rekao Vjerovijesnik neku) riječ (koja) joj je slična (tj. slična ovoj: Je li zaspao?). Zatim je ustao, pa sam (i) ja ustao (ili: Zatim je stao da klanja, pa sam i ja stao postavivši sebe) iz lijeva njega (na njegovu lijevu stranu, lijevo od njega) pa me on učinio (tj. postavio) na svoju desnu (stranu, sebi zdesna). Pa je klanjao pet rek'ata, zatim je klanjao dva rek'ata, zatim je zaspao (tako) da sam čuo njegovo hrkanje ili njegovo frkanje, zatim je izašao (u džamiju) k molitvi (tj. na molitvu).

GLAVA

čuvanja nauke.

PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz, sin Abdullaha, rekao je: pričao mi je Malik od Ibnu Šihaba, od El-Earedža, od Ebu Hurejreta, rekao je:

"Zaista ljudi govore: Umnožio je Ebu Hurejrete (u pričanju hadisa, tj. pregoni i mnogo priča hadisa). A da nije dva ajeta (dva odlomka, dvije rečenice) u Knjizi Allaha, ne ispričah (tj. ja ne bih ispričao ni jednog) hadisa. Zatim prouči: (recitova, izgovori Ebu Hurejrete ajete koji znače) "Zaista (oni) koji sakrivaju (ono) što smo spustili (u Knjizi) od dokaza i pravopuća (ili: i pravopuće)...." (i Ebu Hurejre je proučio, izgovorio, citirao sve do zadnje riječi u drugom ajetu, tj.) do Njegovoga (Allahovoga) govora "...milostiv," (Zatim je Ebu Hurejrete poslije upozorenja da se ne smije sakrivati znanje nastavio dalje da se opravdava zbog čega on priča mnogo hadisa, pa je rekao): "Zaista naša braća od Muhadžira (ne znaju i ne pričaju mnogo hadisa jer) njih zapošljavaše (zabavljaše) udaranje ruku u trgovima (tj. zabavljeni su bili trgovinom po trgovima, a znak je zaključene trgovačke pogodbe bio da dvije osobe, koje međusobno prave kupoprodajnu pogodbu, jedna dlanom i prstima svoje ruke udari i stisne drugu osobu po dlanu i prstima njene ruke stisnuvši je, pa je na to Ebu Hurejrete mislio). A zaista naša braća od Pomgaća (ne znaju i ne pričaju mnogo hadisa jer) njih zapošljavaše (zabavljaše) rad u njihovim imanjima. A zaista Ebu Hurejrete držaše se (ili: ne napuštaše) poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, sa sitošću svoga stomaka (zadovoljavajući se; i nije mislio na sticanje imanja i bogatstva); i prisustvovaše (onom) što (mu oni) neće prisustvovati (tj. čemu oni nisu prisustvovali); i čuvaše što neće čuvati (tj. što oni nisu sačuvali u svome pamćenju; ili: i zapamtio je što oni nisu zapamtili)."

PRIČAO NAM JE Ahmed, sin Ebu Bekrov, Ebu Mus'ab, rekao je: pričao nam je Muhamed, sin Ibrahima sina Dinarova, od Ibnu Ebi Zi'ba, od Seida Makburije, od Ebu Hurejreta, rekao je:

"Rekao sam: "O poslaniče Allaha! Ja zaista čujem od tebe mnoga pričanja (a) zaboravljam ga." Rekao je: "Prostri (tj. razastri, raširi), svoj ogrtač!" Pa sam ga prostro. Pa je grabio (crpao) sa svoje dvije ruke, zatim je rekao: "Skupi ga!" Pa sam ga skupio, pa nisam zaboravio ništa poslije njega (tj. poslije skupljanja, pripajanja, pritiskivanja ogrtača uza se tom prilikom)."

PRIČAO NAM JE Ibrahim, sin Munzirov, rekao je: izvjestio nas je Ibnu Ebi Fudejk o ovom (tj. ovo ovako od riječi do riječi), ili je rekao (jednu malu razliku u pričanju dodavši): "Grabio (crpao, uzeo) je svojom rukom u njega (tj. u ogrtač)."

PRIČAO NAM JE Ismail, rekao je: pričao mi je moj brat od Ibnu Ebi Zuejba, od Seida Makburije, od Ebu Hurejreta, rekao je:

"Sačuvao sam (u pamćenju, tj. zapamtio sam) od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, dva suda (posude, vreće). Pa što se tiče jedne (od) njih dvije (posude), pa ja sam je prosuo (tj. kazao sam je narodu), a što se tiče druge (posude), pa da sam je prosuo, odsjekao bi se ovaj jednjak (moj, tj. presjekao bi se moj vrat, a to znači bio bi ubijen)."

GLAVA

ušutkivanja radi učenjaka (tj. radi slušanja govora učenih ljudi).

PRIČAO NAM JE Hadžadž, rekao je: pričao nam je Šu'bete, rekao je: izvjestio me Alija, sin Mudrikov, od Ebu Zur'ata, od Džerira da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao njemu u oproštajnom hodočašću:

"Zatraži šutnju (od) ljudi (tj. zatraži od ljudi da ušute i poslušaju šta ću im reći)!" Pa je rekao: "Ne vratite se poslije mene (tj. poslije ovog sastanka sa mnom; ili: poslije moje smrti, ne vratite se da budete (bezvjernici) imajući takva svojstva da (udara neki, tj. neka grupa od) vas vratove nekih (tj. ubijajući se)."

GLAVA

(onoga) što se voli (ili: što je pohvalno) za učenjaka (da kaže i da odgovori) kada se upita (tj. kada bude upitan): koji je čovjek znaniji (ili: najznaniji), pa (on, učenjak) će prepustiti znanje k Allahu. (Ili: GLAVA onoga što je pohvalno za učenjaka da učini u sljedećem slučaju: kada bude upitan koji je čovjek znaniji, pa prepustiće znanje k Allahu).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Muhameda, rekao je: pričao nam je Sufjan, rekao je: pričao nam je Amr, rekao je: izvjestio me Seid, sin Džubejra, rekao je: Rekao sam Ibnu Abasu:

"Zaista Nevf Bikalija tvrdi da Musa (Mojsije koji je tražio Hadira-Hidra i kad ga je našao, putovao s njim, taj Musa) nije Musa Israilski, samo je on (neki) drugi Musa." Pa je rekao (Ibnu Abas): "Slagao je neprijatelj Allaha! Pričao nam je Ubej, sin Ka'ba od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

Ustao je Musa Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (kao) govornik u (grupi) Israelćana, pa se upitao (bio je upitan): koji je čovjek znaniji (od svih drugih ljudi)? Pa je rekao: Ja sam znaniji (od svih, tj. najznaniji). Pa je ukorio Allah njega (Musa-a), jer nije povratio (tj. pripisao) znanje k Njemu (Allahu, tj. što Musa nije rekao: Allah je najznaniji). Pa je objavio Allah k njemu (Musa-u): "Zaista (jedan) rob od mojih robova u sastajalištu dva mora, on (taj rob) je znaniji od tebe." Rekao je (Musa): "Moj Gospode, a kako je meni (moguće da se sastanem) s njim?" Pa se reklo njemu: "Nosi (u potrazi za njim jednu) ribu u košari (kotarici, korpi), pa kada je izgubiš, pa on je tude (tu). Pa je otišao i odveo je (sa sobom) svoga momka Juše'a, sina Nunova. I njih dva su nosila ribu u košari (stalno putujući) dok (su stigli dotle da) su njih dva bili kod stijene (kamena, litice), stavili (spustili) su njih dva svoje glave i zaspali su njih dva. Pa se izvukla (odšuljala neopaženo) riba iz košare, pa je uzela svoj put u moru idenjem (odilaženjem u vodu; ili: odlaženjem podvodno, bez traga). I bilo je (to) za Musa-a i njegovog momka čudo (ili: čudno). Pa su otišli njih dva (tj. putovali su) ostatak svoje noći i svoga dana, pa pošto je osvanuo (osvanulo), rekao je Musa svom momku: "Daj nam naš ručak, zaista smo već sreli od ovog našeg puta trud (umornost, tj. umorili smo se od puta)." A nije našao (tj. osjetio) Musa doticanja od truda (umornosti, umora) dok (je putovao do tačke u kojoj) je prešao mjesto koje (je bilo to što) se zapovjedilo ono (da se u njega dođe). Pa je rekao njemu (Musa-u) njegov momak: "Jesi li vidio?! Kad smo odsjeli (pali na počinak) ka stijeni, pa zaista sam ja zaboravio (onu) ribu." Rekao je Musa: "To je (ono) što tražismo (što smo tražili)." Pa su se njih dva povratila na svoje tragove slijeđenjem (ili: promatranjem, tj. slijedeći i promatrajući svoje tragove). Pa pošto su njih dva došla k stijeni, kadli (jedan) čovjek pokriven (umotan) sa odjećom; ili je rekao: pokrio se sa svojom odjećom. Pa (ga) je pozdravio Musa, pa je rekao Hadir: A odakle (ili: A kako, tj. A kakav) je u tvojoj zemlji pozdrav? Pa je rekao: Ja sam Musa. Pa je rekao (Hadir): Musa Israilski? Rekao je: Da. Rekao je (Musa Hadiru): Da li ću te slijediti na (tom, tj. u tom cilju, u svrhu) da me poučiš (nešto) od (onoga) što si se poučio (što si poučen) pravopuću. Rekao je: Zaista ti nećeš moći sa mnom (imati) strpljenje. O Musa, ja sam na (jednom) znanju od znanja Allaha (što) ga je mene poučio (Allah), nećeš ga (tj. to znanje) znati ti. I ti si na znanju (koje) te poučio Allah, neću ga (tj. to znanje) ja znati. Rekao je: Naći ćeš me, ako je htio (tj. ako htjedne, ako htjedne, ako dadne) Allah, strpljiva; i neću se ogriješiti tebi (ni od jednu) zapovjed (ili: ni od kakav posao). Pa su njih dva otišla idući na obali (tj. obalom) mora, nisu njih dva (imali) lađe (broda). Pa je prošla pokraj njih dvojice (jedna) lađa. Pa su razgovarali (s) njima da nose (tj. da ponesu, ukrcaju) njih dvojicu, pa se poznao (tj. bio je prepoznat) Hadir, pa su ponijeli (ukrcali) njih dvojicu bez dara (plate, tj. besplatno). Pa je došao vrabac, pa je pao na stranu lađe, pa je kljucnuo (jednim) kljucanjem ili dva kljucanja (tj. kljucnuo je

jedanput ili dvaput) u more, pa je rekao Hadir: O Musa, nije okrnjilo moje znanje i tvoje znanje od znanja Allaha (od Allahovog znanja ništa više) osim kao kljucanje ovog vrapca u more (koliko je okrnjilo vode ovoga mora). Pa je namjerio (tj. namjerno prišao) Hadir ka (jednoj) dasci od dasaka (te) lađe pa ju je iščupao. Pa je rekao Musa: Ljudi (ovi) su nas natovarili (ukrcali) besplatno, (a) ti namjeri k njihovoj lađi pa je razdera (provali) zato da potopiš njene stanovnike (tj. putnike). Rekao je: Zar nisam rekao: ti zaista nećeš moći sa mnom (imati) strpljenje. Rekao je: Ne kori me (ili: ne kazni me), sa (toga razloga) što sam zaboravio. Pa je bila prva (riječ pitanja, tj. prvo pitanje, a uslov zajedničkog putovanja je bio da Musa ne pravi i ne postavlja pitanja) od Musa-a zaboravljanjem (tj. zbog zaboravljanja uslova). Pa su njih dva otišli (tj. krenuli, otputovali dalje), pa kadli se (jedan) dječak igra sa dječacima. Pa je uzeo Hadir (Hidr) njegovu (dječakovu) glavu od njene najviše (tačke, tj. za vrh glave) pa je izvukao (iščupao sebi) njegovu glavu svojom rukom. Pa je rekao Musa: Zar si ubio (tj. Zar ti ubi) osobu čistu bez (da je ona počinila ubistvo neke) osobe. Rekao je: Zar nisam rekao tebi: ti zaista nećeš moći sa mnom (imati) strpljenje. Rekao je Ibnu Ujejnete: I ovo je čvršći (žešći, jači ukor nego prvi puta). Pa su njih dva otišla (odatle dalje), te su došli stanovnicima (jednog) sela (ili: kraja), zatražili su hrane (od) njenog stanovništva (ili: od njenih pripadnika), pa su se oni ustegli (tj. nisu htjeli) da ugoste njih dvojicu. Pa su njih dva našla u njemu (tj. u tom selu, kraju jedan) zid (koji) hoće da se sruši. Rekao je Hadir svojom (tj. uzeo je; ili: oborio je ruku, podmetnuo je ruku, a kaže se i: pokazao je rukom) pa ga je ispravio (ili: uspravio). Rekao je Musa: Da si htio (tj. da hoćeš), zaista bi sebi uzeo na njeg (tj. za nj., za opravak zida) platu (plaću). Rekao je: Ovo je rastanak između mene i između tebe. Rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Pomilovao Allah Musa-a (Mojsija)! Zaista bi voljeli da se strpio da se priča nama od stvari (slučaja) njih dvojice (još nešto što je čudno i zadivljujuće)."

GLAVA

(onoga) ko je pitao stojeći učenoga (koji se, tj. kad se učeni čovjek nalazio u stavu) sjedeći.

PRIČAO NAM JE Usman, rekao je: izvjestio me Džerir od Mensura, od Ebu Vaila, od Ebu Musa-a, rekao je:

Došao je (jedan) čovjek k Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekao: "O poslaniče Allaha, šta je (ili: koje je, koja je) borba u putu Allaha (ili: za Allahov put)? Pa zaista jedan (od) nas bori se (zbog) srditosti i bori se (zbog) zagrijanosti (za nekoga ili za nešto, pa koje je od ta dva vida borbe, borba za Allahov put?)." Pa je podigao svoju glavu k njemu, rekao je (Ebu Musa), a nije podigao (Muhamed a.s.) k njemu (tj. onome čovjeku) svoju glavu (ni zbog čega drugog) osim (zbog toga što) je on zaista bio stajač (tj. bio je u stojećem stavu), pa je rekao (Muhamed a.s.): "Ko se borio zbog (toga da) bude riječ Allaha, ona (da je), najviša, pa on je (borac) u (na) putu (tj. za put) Allaha, moćan je On i veličajan je."

GLAVA

pitanja i rješavanja kod bacanja kamenčića (koje se vrši na Mini kao jedan obred hodočašća).

PRIČAO NAM JE Ebu Nuajm, rekao je: pričao nam je Abdul-Aziz, sin Ebu Selemeta, od Zuhrije, od Isa-a, sina Talhinog, od Abdullaha, sina Amrova, rekao je:

Vidio sam Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, kod kamenčića (tj. kod; ili pri bacanju kamenčića), a on se pita (tj. pitaju ga), pa je rekao (jedan) čovjek: "O poslaniče Allaha, zaklao sam (kurban, žrtvu) prije (nego što sam dospio) da bacim (kamenčiće)?" Rekao je: "Baci, a nema (nikakvoga) grijeha." Rekao je drugi: "O poslaniče Allaha, obrijao sam (svoju glavu) prije (nego sam dospio) da zakoljem (kurban, žrtvu)." Rekao je: "Zakolji (žrtvu sada), a nema grijeha." Pa nije se upitao (tj. nije upitan ni) o (jednoj) stvari (obreda, hodočašća što) se stavila naprijed, a niti (što) se odgodila (tj. stavila ozad, pozadi, a da je odgovorio drukčije) osim (tako da) je rekao: "Čini (ili: Radi tako), a nema grijeha."

GLAVA

govora Allaha, uzvisio se On, "..... i nije vam se dalo od znanja osim malo."

PRIČAO NAM JE Kajs, sin Hafsa, rekao je: pričao nam je Abdul-Vahid, rekao je: pričao nam je Eameš Sulejman od Ibrahima, od Alkameta, od Abdullaha (sina Mes'udova), rekao je:

Dok ja idem (tj. dok sam išao jednom prilikom) sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio u ruševine Medine (ili: u ruševinama, razvalinama Medine; ili: između ruševina Medine), a on se oslanjaše na (golu, tj. okresanu palminu) granu (što je bila) sa njim (tj. koju je sa sobom imao). Pa je prošao pokraj (jedne) skupine od Židova. Pa je neki (od) njih rekao nekojem (nekim): "Pitajte ga o duhu (ili: duši)." A rekao je neki (od) njih: "Ne pitajte ga, neće donijeti o njemu stvar (što) je mrzite (ili: ne volite, tj. neće donijeti ništa što vam se ne sviđa)." Pa je rekao neki (od) njih: "Zaista ćemo ga svakako pitati." Pa je ustao (jedan) čovjek od njih pa je rekao: "O Ebul-Kasime, šta je duh (ili: duša)?" Pa je šutio. Pa sam rekao: "Zaista ono je (prilika takva da) će se objaviti (poslaće se objava) k njemu." Pa sam ustao (da ih poremetim; ili da napravim zaklon i pregradu između njega i njih). Pa pošto se rastupilo (mučno stanje koje ga je obuzimalo kod primanja objave, odgovorio je), pa je rekao: "I pitaju te o duhu (ili: duši). Reci: Duh (duša) je od stvari (ili: od zapovjedi, tj. stvar; ili: zapovjed) moga Gospodara, a nije im se dalo od (količine) znanja osim malo (tj. dato im je samo malo znanja, pa zbog toga ne mogu ni saznati šta je duh ili duša)." Rekao je Eameš: Ovako je u našem čitanju (učenju toga ajeta - odlomka Kur'ana. Po drugom načinu čitanja toga ajeta "ve ma utitum", smisao i značenje je: "a nije vam se dalo od znanja osim malo").

GLAVA

(onoga) ko je ostavio (tj. ko ostavi) neko odabiranje (tj. jedan odabraniji i bolji postupak u nekom poslu radi) bojazni da je kratak razum nekih ljudi o njemu (o tom postupku i poslu, tj. bojeći se da razumijevanje nekih ljudi za taj postupak bude kratkovido, kratkovid) pa (da radi toga) padnu u žešći od njega (tj. padnu u sumnje i loše postupke koji bi mogli dovesti do stanja koje je žešće i teže i štetnije od izostavljanja odabranijeg i boljeg postupka).

PRIČAO NAM JE Ubejdulah, sin Musa-a, od Israila, od Ebu Ishaka, od El-Esveda, rekao je: rekao mi je Ibnu-Zubejr: Aiša pokazivaše (govoraše) tajne k tebi mnogo, pa šta ti je pričala o Ka'bi? Rekao sam: rekla mi je: rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"O Aišo, da nije tvoj narod (u takvom položaju da) je mlada (nedavna) njihova obaveza (ili: mlado, nedavno je njihovo vrijeme)", rekao je Ibnu-Zubejr: "(obaveza; ili vrijeme koje ih veže) sa nevjerstvom", - "zaista bih razrušio Ka'bu (i na drugi način je sagradio), pa bih joj učinio (tj. sagradio) dvoja vrata: (jedna) vrata (na koja) ulaze ljudi, a (jedna) vrata (na koja) izlaze." Pa ga (tj. ovaj postupak) je učinio Ibnu-Zubejr.

GLAVA

(onoga) ko je posebno odredio nauku (ili: odlikovao sa naukom, specijalizovao nauku za neke) ljude osim (tj. između drugih) ljudi radi (mržnje, tj. radi bojazni) da ne razumiju (ili: da neće shvatiti).

A rekao je Alija: "Pričajte ljudima o (onom) što poznaju (tj. što mogu da razumiju i shvate). Zar volite da se smatra lažnim (da se u laž ugoni, da se ne vjeruje) Allah i njegov poslanik (a to će biti ako pričaš nekom ono što ne razumije)."

PRIČAO NAM JE Ubejdulah, sin Musa-a, od Ma'rufa, sina Harebuza, od Ebu Tufejla, od Alije o tome (tj. o navedenoj izreki, izjavi Alijinoj).

PRIČAO NAM JE Ishak, sin Ibrahima, rekao je: pričao nam je Muaz, sin Hišama, rekao je: pričao mi je moj otac od Katadeta, rekao je: pričao nam je Enes, sin Malika, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, - a Muaz (sin Džebelov ovom prilikom bio) je njegov sujahač (tj. jahao je sa Muhamedom a.s. za njegovim leđima na istoj jahaćoj životinji; ili na drugoj životinji koja je išla odmah iza Muhamedove a.s. životinje) na sedlu (ili samaru za deve), - rekao je:

"O Muaze, sine Džebela!" Rekao je (Muaz, koji je bio sujahač na sedlu): "Dva odazivanja tebi, o poslaniče Allaha (iskazujem, tj. dvostruko ti se odazivam, dva puta ti kažem: Evo pred tobom!); i dvije sreće tvoje (tj. i dva puta pomažem, iskazujem, pokornost tebi; ili to, možda, znači: dva puta, dvostruko, smatram srećom pokornost tebi)!" Rekao je: "O Muaze!" Rekao je: "Dva odazivanja tvoja (tj. tebi), o poslaniče Allaha; i dvije sreće tvoje!" Tri puta (je Muhamed a.s. zovnuo Muaza, a on mu se odazvao na gornji način). Rekao je (zatim Muhamed a.s.): "Nema nijednog (lica koje) svjedoči da nema boga osim Allaha i da je Muhamed poslanik Allaha, iskreno iz svoga srca (svjedoči to, svako takvo lice neće drukčije proći) osim (tako da) će ga zabraniti Allah (tj. neće dati Allah da se kažnjava) na Vatri (vatri pakla)." Rekao je (Muaz): "O poslaniče Allaha, pa zar neću izvijestiti o njemu (tj. o ovom što si mi sada rekao) ljude pa (da) se vesele?" Rekao je "Tada će se prepustiti (osloniti na to, tj. osloniće se na to sustezajući se od dobrih djela, zanemariće dobra djela)." A izvijestio je (ovo je rekao Enes) o njoj (o ovoj izreki Muhameda a.s.). Muaz kod svoje smrti (tj. kad je htio umrijeti, pred smrt, izvijestio je zbog klonjenja i zbog bojazni od) ogriješenja (tj. kloneći se i bojeći se da se ne ogriješi ako sakrije znanje, jer se smatra da Muazu nije bilo strogo zabranjeno - mekruh tahrimen - izvještavanje o gornjem hadisu, nego da je to bilo blaža zabrana - mekruh tenzihen -, pa je u tom slučaju grijeh zatajivanje nauke teži od grijeha prekršenja Vjerovijesnikove zabrane da se ne izvještava narod o tom njegovom hadisu).

PRIČAO NAM JE Museded, rekao je: pričao nam je Mu'temir, rekao je: čuo sam svoga oca, rekao je: čuo sam Enesa, rekao je: spomenulo se meni da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao Muazu:

"Ko je sreo (tj. Ko sretne) Allaha (tj. ko umre prihvativši u životu vjerovanje u Allaha sa čvrstom odlukom da) neće udruživati s Njim ništa, unići će (u) raj." Rekao je (Muaz): "Zar neću obeseliti ljude?" Rekao je: "Ne. Bojim se da se prepuste (oslone, oslonu samo na to zanemarujući dobra djela)."

GLAVA

stida u nauci.

A rekao je Mudžahid: "Neće se poučavati nauci (tj. neka se odaje nauci) stidljivac, a ni ohol." A rekla je Aiša: "Divne li su žene, žene Pomagača! Nije ih sprečio stid da se razumiju (ili: da se pravno uzdignu, da postanu pravnice) u vjeri."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Selama, rekao je: izvjestio nas je Ebu Muavijete, rekao je: pričao nam je Hišam od svoga oca, od Zejnebe, kćeri Umu Seleme, od Umu Seleme, rekla je:

Došla je Umu Sulejma k poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekla: O poslaniče Allaha, zaista "Allah se neće stidjeti od prava (ili: od istine)"; (tj. Allah se ne stidi, ne susteže da objavi ono što je pravo ili istina makar to ne bilo prijatno - to je citat iz Kur'ana - pa i ja se neću stidjeti i sustezati, htjela je da rekne Umu Sulejma navođenjem tog citata, neću se sustezati da pitam ovo neprijatno pitanje): da li je na ženu (pala dužnost) od kupanja kada je usnila (tj. kada je sanjala polni snošaj)? Rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Kada je vidjela vodu (tj. spermu, sjeme koje je u tečnom stanju kao i voda pa se i naziva vodom. Određeni član uz riječ "maun-voda" pokazuje da se ne radi o običnoj vodi nego o posebnoj vodi ili tečnosti, tj. spermi. Međutim kako je sperma svojstvena muškom polu, a jajnici ženskom polu, to se ovdje ne misli na sjeme, spermu u pravom smislu riječi, već se ovdje misli na tečnost koja izađe iz polnog organa žene zbog nadražaja. Dakle: Kada žena usnije polni snošaj pa vidi da je izašla ta tečnost treba da izvrši ritualno - vjerom propisano kupanje)." Pa je pokrila Umu Selema (to je rekla Zejneba), misli (na) njeno lice, - ovo je umetnuo i dodao Urvete Zejnebinim riječima - (tj. Zejneba je rekla: Pa je Umu Selema pokrila svoje lice stideći se što se u njenoj prisutnosti raspravlja o takvom pitanju o kojem je ženama neprijatno raspravljati sa muškarcima). I rekla je (Umu Selema): O poslaniče Allaha, a (zar) se usnije žena (izbacivanjem tečnosti)? Rekao je: "Da, uprašila ti se desnica (ili: osiromašila ti desnica, desna ruka. To je uzrečica u Arapa s kojom se ne želi ono što te riječi doslovno znače. To je slično našim uzrečicama "Bolan bio!" i "Jadan bio!" Ne mislimo sa tim izrazima, kad ih nekom reknemo, da želimo da se on razboli nekim bolom niti da dopadne kakvog jada, već tim rečenicama kao uzrečicama i uzvicama izražavamo čuđenje, prijekor, a nekad i pohvalu i odobravanje)! Pa s čime sliči njoj njeno dijete?" (tj. kad ne bi mogla žena izbacivati tečnosti na osnovu čega bi drugog moglo biti slično i nalik na nju njeno dijete)?"

PRIČAO NAM JE Ismail, rekao je: pričao mi je Malik od Abdullaha, sina Dinara, od Abdullaha, sina Umera, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao: "Zaista od stabala (ima jedno) stablo (što) neće pasti (tj. ne pada, ne opada) njegovo lišće, a ono je primjer muslimana (tj. a ono je kao musliman), pričajte mi, šta je ono (tj. koje je to stablo)?" Pa su pali ljudi u stabla pustinje (tj. počeli su nabrajati stabla što rastu po pustinji), a palo je u moju dušu (tj. u moju misao) da je ono palma. Rekao je Abdullah: Pa sam se stidio (da reknem). Pa rekoše (ljudi): O poslaniče Allaha, izvjesti nas o njemu! Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio: "Ono je palma." Rekao je Abdullah: Pa sam pričao svom ocu o (onome) što je palo u moju dušu (tj. misao). Pa je rekao: Zaista da si je bio rekao, draže je (bi bilo) k meni od (toga) da bude meni toliko i toliko (imanja, bogatstva).

GLAVA

(onoga) ko se stidio pa je zapovjedio drugome (osim) njega (tj. drugome osim sebe da istupi) sa pitanjem.

PRIČAO NAM JE Museded, rekao je: pričao nam je Abdullah, sin Davuda, od Eameša od Munzira Sevrije, od Muhameda, sina Hanefijete, od Alije, rekao je:

Bio sam čovjek koji mnogo (tj. lako; ili: često) izlučuje mezj (mekanu i rastezljivu tekućinu koja izlazi iz muškog polnog organa neosjetno pri doticaju i igranju sa ženom, igranju koje nije u vezi sa polnim snošajem). Pa sam zapovjedio Mikdadu da pita Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (šta vjernik mora da čini kad mu izađe takva tečnost iz cijevi polnog uda?). Pa ga je pitao, pa je rekao: "U (slučaju izlaženja) njega (tj. mezja - opisane tečnosti koju ćemo u daljem tekstu prevoditi "poslijenadražajna tečnost") je (propisano) predmolitveno čišćenje (koje se u Bosni zove abdest, dakle ne mora se izvršiti kupanje cijelog tijela kao u slučaju izlaska sperme, sjemena)."

GLAVA

spominjanja (ili: pomena) nauke i rješenja (nekog pitanja) u bogomolji.

PRIČAO NAM JE Kutejbete, rekao je: pričao nam je Lejs, sin Sa'da, rekao je: pričao nam je Nafi', slobodnjak Abdullaha, sina Umera sina Hataba, od Abdullaha, sina Umera, da je (jedan) čovjek ustao u bogomolji, pa je rekao:

"O poslaniče Allaha, odakle (tj. od kojega mjesta na putu za Meku u svrhu hodočašća) zapovijedaš nam da slavimo glasno (Boga)?" Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio: "Slaviće glasno stanovnici Medine od Zul-Hulejfe, a slaviće glasno stanovnici Sirije od Džuhfe, a slaviće glasno stanovnici Nedžda od Karna." I rekao je Ibnu Umer: I tvrde da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao: "A slaviće glasno stanovnici Jemena od Jelemlema." I Ibnu Umer govoraše: "Nisam razumio ovu (zadnju rečenicu, tj. da će stanovnici Jemena glasno slaviti od Jelemlema; to ja nisam razumio) od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio.

GLAVA

(onoga) ko je odgovorio pitaocu (onome koji za nešto pita) sa više (podataka i pojedinosti) od (onoga) što ga je pitao (za njih).

PRIČAO NAM JE Adem, rekao je: pričao nam je Ibnu Ebi Zi'b od Nafi'a, od Ibnu Umera (tj. od sina Umerovog), zadovoljan bio Allah od njih dvojice (tj. i od Umera i od njegovoga sina), od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio; a od Zuhrije (se također slijedeći hadis zabilježio, a Zuhrija ga je čuo) od Salima, od Ibnu Umera, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, da je (jedan) čovjek pitao njega (Vjerovjesnika):

Šta oblači muhrim (tj. hodočasnik koji nastupa na sveto tlo sa odlukom da hodočasti Kabu u Meki pri čemu mora na poseban način biti odjeven)? Pa je rekao (Muhamed a.s.): "Neće obući (ili: oblačiti) košulju, a niti turbana (tj. poveza za glavu), a niti šalvare (ili: pantalone), a niti sašiven plašt (s kukuljicom), a niti odjeću (što) ju je dotaklo žuto drvo (tj. odjeću koja je namirisana mirisom ili obojena bojom biljke "vers" - žuto drvo, a po nekima ta je biljka slična ljubici pa je i prevode kao "ljubica") i šafran. Pa ako nije našao dvije sandale (tj. plitke cipele), pa neka obuče dvije cipele (duboke, tj. cipele sa grlićima); i neka odsiječe njih dva (tj. neka u cipela sa grlićima odsiječe oba grlića, odnosno u obe cipele neka odsiječe grliće toliko) da budu njih dva (do is) pod dvaju članaka (noge).

(Hodočasnik smije nositi samo dva bijela čaršafa i obuvati navedenu obuću. Čaršafi ili plahte ne smiju biti namirisani.)